

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Arbeidsmigranten
geen
tweederangsburgers

Jaarrapportage Arbeidsmigranten 2022

December 2022

Inhoud

Inleiding	3
1. Overzicht en planning maatregelen t/m 2025	4
2. Werk	11
3. Registratie	17
4. Huisvesting	23
5. Zorg en Welzijn	30
6. Handhaving en Toezicht	34
7. Positie arbeidsmigranten	42
Bronnenlijst	46

Leeswijzer

Deze jaarrapportage is zo opgebouwd dat de hoofdstukken overeenkomen met de indeling van de aanbevelingen van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten. Elk hoofdstuk begint met een korte inleiding op het thema en de samenvatting van de doelen die het Aanjaagteam beoogde met de voorgestelde maatregelen. Daarna wordt per maatregel de stand van zaken beschreven. Soms zijn meerdere maatregelen onderdeel van een groter traject bijvoorbeeld bij de Wet Goed Verhuurderschap. Verder worden ook relevante aanvullende initiatieven beschreven zoals een aantal kwaliteitsmaatregelen op het gebied van registratie en de aanpak van de problematiek van dak- en thuisloze arbeidsmigranten.

Inleiding

Begin 2020 waren de snel toenemende besmettingen als gevolg van slechte bescherming van arbeidsmigranten tegen Covid, de concrete aanleiding voor het vorige kabinet om het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten onder leiding van Emile Roemer in te stellen. Het toenmalige kabinet vroeg advies over maatregelen op de korte en (middel)lange termijn. Het Aanjaagteam heeft op 30 oktober 2020 concrete aanbevelingen gedaan om de misstanden jegens arbeidsmigranten tegen te gaan, slechte huisvesting aan te pakken en oneerlijke concurrentie en verdringing op de arbeidsmarkt te voorkomen. Arbeidsmigranten moeten behandeld worden als gelijkwaardige en volwaardige deelnemers van onze samenleving. De overheid moet haar regelgeving daar beter op inrichten en een actievere rol nemen in de bescherming van arbeidsmigranten, op het gebied van werk, huisvesting en zorg en het verbeteren van het zicht op de arbeidsmigranten in Nederland. Zo luidde het advies “Geen tweederangsburgers” van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten.

We zijn nu twee jaar verder. Het huidige kabinet en de sociale partners, in het SER-advies voor de middellange termijn (MLT), hebben de aanbevelingen omarmd. In aansluiting op het advies van het Aanjaagteam wordt de regelgeving op een aantal cruciale gebieden uitgebreid, aangescherpt en wordt de handhaving versterkt. Het vorige kabinet was er al mee gestart en het huidige kabinet zet de uitvoering van het advies volledig door, ook met een financiële envelop voor de komende jaren om de maatregelen uit te kunnen voeren.

Er wordt middels een jaarrapportage periodiek over de voortgang gerapporteerd. Het Interdepartementale Project Arbeidsmigranten (IPA) van de ministeries van BZK, EZK, J&V, LNV, SZW, VWS en de Nederlandse Arbeidsinspectie geeft, samen met vakbonden en werkgeverorganisaties, gemeenten en provincies, opvolging aan het advies van het Aanjaagteam. Dat doet het project onder meer door het monitoren en aanjagen van de implementatie van maatregelen door de betrokken ministeries en de bovengenoemde stakeholders en hier blijvend over in gesprek te zijn. Het IPA team heeft in overleg met gemeenten, provincies, vakbonden en werkgeversorganisaties (de ‘Begeleidingsgroep’) deze tweede Jaarrapportage opgesteld. Met deze rapportage wordt inzicht gegeven in de voortgang van maatregelen op de thema’s werk, registratie, huisvesting, zorg en welzijn, handhaving en toezicht en zelfraadzaamheid van arbeidsmigranten.

De jaarrapportage 2022 is de tweede in de serie van rapportages over de voortgang van de uitvoering van de aanbevelingen van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten. In deze jaarrapportage wordt zoveel mogelijk voortgebouwd op de opzet van de jaarrapportage 2021. We hebben gestreefd naar een bondige jaarrapportage; waar in de eerste jaarrapportage veel aandacht was voor het schetsen van de context richten we ons nu op de voortgang van de implementatie van de maatregelen. Het is duidelijk dat de maatregelen die door betrokken partijen genomen zijn niet direct leiden tot verandering in de situatie van arbeidsmigranten in Nederland. Ondanks dat zijn er maatregelen die inmiddels breed van toepassing zijn. Vanaf de jaarrapportage 2023 zal er ook meer zicht komen op de effecten van de implementatie van de maatregelen op de positie van arbeidsmigranten. Hiervoor wordt nu een effectmeting opgesteld in de vorm van een meerjarig onderzoeksprogramma. Daarnaast vormen de uitkomsten van de monitoring en evaluaties van de implementatie van individuele maatregelen een onderdeel van de effectmeting.

1. Overzicht en planning maatregelen t/m 2025

Het uitgangspunt van de aanbevelingen van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten (hierna: het Aanjaagteam) is dat in Nederland verblijvende arbeidsmigranten behandeld moeten worden als gelijkwaardige en volwaardige deelnemers van onze samenleving. De aanbevelingen zijn concreet uitgewerkt in een 50-tal maatregelen. Deze zien toe op meerdere aspecten. Allereerst is dat eerlijk werk voor arbeidsmigranten in een sluitend systeem waar alleen bonafide uitzendbureaus een kans maken. Door in te zetten op de verbetering van de registratie van arbeidsmigranten komt er meer zicht op waar deze mensen wonen en kan ook de toegang tot informatie en dienstverlening van de overheid aan de groep arbeidsmigranten gericht en beter. Voor arbeidsmigranten die hier komen om te werken moet er huisvesting van voldoende kwaliteit aanwezig zijn waarbij zij woonbescherming genieten. Daarnaast is het van belang dat goede gezondheidszorg aanwezig en toegankelijk is in de omgeving waar arbeidsmigranten verblijven. Ook moet de toegang tot zorg er zijn zonder afhankelijkheid van de werkgever. Als sluitstuk op een goed functionerend systeem zijn handhaving en toezicht van belang voor de aanpak van misstanden en om arbeidsmigranten hiertegen te beschermen. Hiervoor dient er voldoende capaciteit te zijn bij de verschillende samenwerkende publieke en private toezichthouders. Bovenstaande geeft ook uitdrukking aan de oproep om arbeidsmigranten een volwaardig deel te laten zijn van de Nederlandse samenleving. Voor de positie en zelfredzaamheid van deze groep is extra aandacht nodig vanuit de overheid, ook vanwege het soms vluchtige en op werk gefocuste verblijf in Nederland.

Arbeidsmigranten in Nederland vormen een diverse groep qua herkomstlanden, inkomen, opleidingsniveau en verblijfsduur. De groep arbeidsmigranten waarop de voorgestelde maatregelen van het Aanjaagteam betrekking heeft, bestaat voornamelijk uit personen uit andere lidstaten van de Europese Unie (EU) die in Nederland via het vrij verkeer van werknemers of van diensten in de EU ongeschoold of praktijkgericht werk doen. Zij werken vaak in flexibele banen en verdienen het minimumloon of iets daarboven. Het is niet bekend wat de omvang van deze specifieke groep precies is. Het streven is om hier in volgende jaarrapportages meer informatie over te hebben. In onderstaand kader zijn cijfers opgenomen over de gehele groep van EU-arbeidsmigranten verblijvend in Nederland, evenals enkele uitkomsten over ervaren werkomstandigheden door kort verblijvende EU-arbeidsmigranten.

EU-arbeidsmigranten in Nederland

Eind 2020 werkten er 554.500 EU-arbeidsmigranten in Nederland. Dit zijn mensen uit één van de andere 27 EU-lidstaten die in Nederland werken als werknemer of als zelfstandig ondernemer. De vijf lidstaten waaruit de meeste EU-arbeidsmigranten in 2020 in Nederland werken zijn Polen (261.490), Duitsland (126.030), België (69.200), Roemenië (62.130) en Bulgarije (49.770). Dit zijn zowel mensen die staan ingeschreven bij een gemeente in Nederland als seizoensmigranten die niet staan ingeschreven.¹

SEO heeft in 2022 een kwalitatief onderzoek over goed werkgeverschap uitgevoerd onder korter dan twee jaar in Nederland verblijvende arbeidsmigranten uit Polen, Roemenië en Spanje.²

Goed werkgeverschap betekent hier dat een werkgever zich als goed werkgever gedraagt in de zin dat hij of zij zorg draagt voor een goede kwaliteit van het werk. In het onderzoek zijn twaalf factoren geïdentificeerd die afbreuk kunnen doen aan goed werkgeverschap. Kwaliteit van het werk kan

¹ De genoemde cijfers komen uit de 'De Staat van Migratie 2022', een rapport dat inzicht geeft in de migratiestromen en -aantallen in Nederland. Deze cijfers zijn gebaseerd op de Migrantenmonitor zoals jaarlijks gepubliceerd door het CBS. De meest recente cijfers zijn uit de Migrantenmonitor 2020 van het CBS, verschenen in mei 2022.

² SEO Economisch Onderzoek - Goed werkgeverschap voor kortverblijvende arbeidsmigranten (april 2022), p. 68.

worden uitgedrukt in arbeidsinhoud, arbeidsomstandigheden, arbeidsverhoudingen en arbeidsvoorwaarden. Bij kort verblijvende arbeidsmigranten kan daarnaast ook worden gekeken naar de woonsituatie en naar het woon-werkverkeer. De kort verblijvende arbeidsmigranten uit Polen, Roemenië en Spanje doen vaker dan Nederlandse werknemers zwaar en gevaarlijk werk. Bij 40 tot 50 procent sluit het werk in Nederland niet goed aan op de werkervaring of de genoten opleiding. Ook heeft een grote groep geen zekerheid over het aantal te werken uren, maar weet men pas op het laatste moment wanneer en hoeveel uren er gewerkt (kan) worden. 16 procent van de groep geeft aan met zes of meer van de factoren in aanraking te komen die afbreuk kunnen doen aan goed werkgeverschap. De factoren die daarbij door de respondenten het vaakst worden genoemd zijn de volgende: het niet verzekerd (denken te) zijn tegen ziektekosten, het ontbreken van een loonstrook in een begrijpelijke taal, de afhankelijkheid voor de werkgever voor de woning, het hebben van variabele werkuren zonder tijdige notificatie, en intimidatie en pesten op het werk. 46 procent van de onderzochte groep heeft te maken met maximaal twee afbreukfactoren.³

In figuur 1 zijn de aanbevelingen van het Aanjaagteam opgenomen per thema. Daarna is in figuur 2 de voorgenomen planning van maatregelen (of delen hiervan) te zien in de periode van 2022 tot en met 2025, voor zover een tijdslijn bekend is.

³ Idem, p. 68-70.

Figuur 1 Overzicht aanbevelingen Aanjaagteam

Figuur 2 Overzicht voorgenomen planning maatregelen 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Werk				
Een sluitend systeem waarin alleen bonafide uitzendbureaus een kans maken (2.1.A en 2.1.C t/m 2.1.E, 2.1.H)	Q4 Wetsvoorstel certificering naar RvSt	Q1-Q2 Indiening wetsvoorstel bij TK en behandeling TK Q4 behandeling EK	Q1 Start stelsel certificering Q3 Certificerende instelling operationeel, afgifte certificaten	Q1 Wetgeving van kracht voor handhaving certificeringsplicht
(2.1.B) Verplicht gebruik van de g-rekening				Q1 Aanpassing fiscale regelgeving treedt in werking om gebruik G rekening te stimuleren dan wel verplicht te stellen
(2.1.F) Bestuursrechtelijk bestuursverbod	Q3 Kamerbrief aankondiging alternatief	Q2 Kamerbrief uitgewerkt alternatief		
(2.1.G) Dubbele meldplicht van ongevallen bij uitzendwerk		Q1 Internetconsultatie wetsvoorstel aanpassen Arbo		Q1 Arbowet aanpassing van kracht
(2.2.A) Due diligence in Jaarverslagen		Q1 Wetsvoorstel IMVO in internetconsultatie		
Cao-afspraken om eerlijk werk te garanderen				
(2.2.B, 2.2.C en 4.4.A) Minimumloongarantie; geen schulden opbouwen; 4 weken huisvesting na stoppen werk;	Q3 Cao's Uitzend en Vlees algemeen verbindend verklaard			
Cao-afspraken andere sectoren		Q2 Handreiking Stichting van de Arbeid		
	2022	2023	2024	2025
Registratie				
(3.1.B, 3.1.C) Registratie tijdelijke verblijfsadressen en contactgegevens in BPR	Q1-Q2 BRP systemen aangepast Q4 Start inschrijving bij RNI-loketten	Q1 Verstrekking tijdelijke verblijfsadressen aan o.a. gemeenten		
(3.1.A, 3.1.D t/m F) Inrichting van sluitend proces registratie en bijhouden van gegevens		Experiment gemeenten als ABO Uitrol LAA-signaal 'langdurig niet ingezetene' Q1-Q2 Voorinschrijving niet-ingezetenen vanuit buitenland Q3-Q4 Applicatie zelf doorgeven wijziging tijdelijk verblijfsadres		

Figuur 2 Overzicht voorgenomen planning maatregelen 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
	Q3 uitkomst onderzoek verplichte registratie naar TK, toezegging meldplicht verkennen	Q1 uitkomst verkenning haalbaarheid actieve rol werkgevers in loonaangifte en certificering gereed		Q1 Indien positieve uitkomst loonaangiftebericht, fiscale regelgeving van kracht
(3.1.A, 3.2.B) Verbeteren van toegang tot informatie en dienstverlening overheid	Pilot DigiD bij inschrijving RNI	Voorstel uitrol DigiD bij inschrijving RNI-loket		
	2022	2023	2024	2025
Huisvesting				
(4.1.B, 4.1.C, 4.3.A, 4.3.B, 4.3.C, 4.3.D, 4.3.E, 4.4.B) Verbeteren kwaliteit van huisvesting: verhuurdersvergunning en integratie keurmerken	Q2 Indiening wetsvoorstel Goed Verhuurderschap TK	Q1 Behandeling wetsvoorstel TK en EK Q3 Wet Goed Verhuurderschap van kracht	Q1 Geïntegreerd keurmerk SNF/AKF operationeel	
(4.2.A, 4.2.B, 4.2.C) Het zorgen voor meer huisvesting	Q1 Start Programma Woningbouw, met o.a. ambitie flexwoningen	Q1 Wetsvoorstel versterking regie volkshuisvesting in internetconsulatie	Q1 Wet versterking regie op volkshuisvesting, met o.a. verankering woonzorgvisies en urgentieverordeningen	
	Q2 Start programma Een thuis voor Iedereen	Q4 Gemeenten hebben woonzorgvisies en urgentieverordeningen gemaakt		
	Q4 Kamerbrief financiële herplaatsingsgarantie voor versnelling tijdelijke huisvesting	Q4 Start monitor realisatie huisvesting aandachtsgroepen		
(4.1.A, 4.1.C, 4.3.E, 7.2.E) Betere ondersteuning van gemeenten	Handreiking VNG bestaande sturingsmogelijkheden (2021)	Q1-Q2 Modelverordening en handreiking van VNG voor Wet goed verhuurderschap		
	Q1 Start Pilot gezamenlijk toezicht en handhaving door gemeenten en Arbeidsinspectie in Noord-Limburg.	Q2 Evaluatie Pilot handhaving Noord-Limburg, als aanpak voor andere regio's		
	Q2 Taskforce versnelling tijdelijke huisvesting van aandachtsgroepen ondersteunt gemeenten.	Q2 Model & handreiking van VNG voor bedrijfseffectrapportage		

Figuur 2 Overzicht voorgenomen planning maatregelen 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
(4.4.A, 4.4.B) Zorgen voor een betere huurpositie		Q1 Wetsvoorstel huurrecht met o.a. doelgroep contract arbeidsmigranten in internetconsultatie		
		Q3 Met Wet goed verhuurderschap is schriftelijk en zelfstandig huurcontract voor arbeidsmigranten, los van arbeidscontract, verplicht.		
	2022	2023	2024	2025
Zorg en welzijn				
(5.1.A, 5.1.B, 5.1.C) Goede zorg in Nederland, zonder afhankelijk te zijn van werkgever	Subsidieregeling medische noodzakelijke zorg onverzekerden staat al open voor onverzekerde arbeidsmigranten.	Pharos: kennisdeling met instellingen zorg en welzijn en vervolg aanbevelingen		
	Q1 Pharos publiceert aanbevelingen verbeteren toegang tot zorg en welzijn	Start pilot 6 gemeenten Aanpak dak- en thuisloze arbeidsmigranten		
	Q3 Plan van aanpak kwetsbare dakloze arbeidsmigranten naar TK			
	Q4 Zorgconvenant VWS, SZW en zorgverzekeraars			
	2022	2023	2024	2025
Toezicht en handhaving				
(6.1.A t/m 6.1.E) Samenhang en samenwerking publieke en private toezichthouders met voldoende capaciteit	Q1 t/m Q4 Diverse samenwerkingsinitiatieven bij toezicht en handhaving: - Grensoverschrijdende acties met Noordrijn-Westfalen en met ELA - Regionale pilots - Programma aanpak misstanden uitzendbureaus	Q1 Start uitbreiding capaciteit Arbeidsinspectie voor handhaving certificering, incl. grensoverschrijdend	Q1 Vervolg structurele uitbreiding capaciteit Arbeidsinspectie	Q1 Betere wettelijke grondslag van kracht voor samenwerking en gegevensuitwisseling tussen publieke en private toezichthouders in Wet voor het certificeringsstelsel, op het gebied van werk en wonen.
	Q4 Start ontwikkelen grensoverschrijdende samenwerking UWV en SVB met andere toezichthouders	Q2 Evaluatie pilot Noord-Limburg en vervolg		

Figuur 2 Overzicht voorgenomen planning maatregelen 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
	Q3 start voorbereiding Arbeidsinspectie op handhaving in certificeringsstelsel			
(6.2.A) Verruimen sanctiemogelijkheden, omgekeerde bewijslast WML	Q4 Afronden analyse	Q1 Voorstel wordt voorgelegd aan Arbeidsinspectie en vervolgens aan de sociale partners		
Positie Arbeidsmigranten in de samenleving				
(7.1.A, 7.2.C, 7.2.E) Structurele aandacht en borging vanuit Rijk, provincies en gemeenten	Q2 Start Ondersteuningsteam van VNG voor gemeenten			
	Q2 Netwerk sleutelpersonen arbeidsmigranten voor advies aan beleid opgericht			
(7.1.B, 7.2.D) Versterken positie en zelfredzaamheid arbeidsmigranten	Q3 Website WorkinNL.nl bij Fairwork, met informatie aan arbeidsmigranten over werken en wonen in NL uitgebreid met nieuwe talen.	Q1 Gemeenten kunnen de MYinfoNLapp gaan gebruiken voor lokale en landelijke informatie aan hun arbeidsmigranten		
	Q3 Meertalige publiekscampagne gericht op arbeidsmigranten en werkgevers	Q1 Start project van Kennisinstituut Integratie en Samenleving (KIS) vergroten NLtaalvaardigheid EU arbeidsmigranten		
		Q2 Start pilot Noord-Brabant informatievoorziening en dienstverlening aan arbeidsmigranten met digitale helpdesk en mobiele teams		
		Q2 Besluit over vormgeving van arbeidscommissie voor verbeterde toegang tot recht bij arbeidsgeschillen		

2. Werk

Arbeidsmigranten komen naar Nederland om te werken. Het is van belang dat dit werk eerlijk, gezond en veilig geregeld is. De aanbevelingen van het Aanjaagteam zijn gericht op het verbeteren van de positie van arbeidsmigranten in praktijk- of ongeschoolde banen, vaak met flexcontracten, die bovendien op of net iets boven het minimumloon verdienen. In het advies van het Aanjaagteam is uitgebreid stilgestaan bij de rol van uitzendbureaus. Dit hoofdstuk schetst de verschillende maatregelen die worden genomen om de werksituatie van arbeidsmigranten te verbeteren.

De maatregelen vallen onder de twee doelen van de aanbevelingen zoals opgesteld door het Aanjaagteam.

1. Een sluitend systeem waarin alleen bonafide uitzendbureaus een kans maken
2. Cao-afspraken om eerlijk werk te garanderen

Betere beheersing van de uitzendsector

H2

2.1.A Verplicht certificering van uitzendbureaus

2.1.B Verplicht het gebruik van de g-rekening

2.1.C Waarborgsom

2.1.D Inhoudelijke controle door de KvK

2.1.E Aansprakelijkheid van de inlener

2.1.F Bestuursrechtelijk bestuursverbod

2.1.G Meldplicht bij ongelukken voor uitzendbureaus

2.1.H Buitenlandse uitzendbureaus

2.2.A Due diligence in jaarverslagen

2.2.B Gegarandeerd minimumloon voor de eerste 2 maanden

2.2.C Geen schulden opbouwen

2.2.D Transparantie over de minimum inhuurprijs

2.1 Een sluitend systeem waarin alleen bonafide uitzendbureaus een kans maken

Eén van de belangrijke aanbevelingen van het Aanjaagteam is het opzetten van een verplicht certificeringssysteem voor bestaande en startende uitzendbureaus. Direct na het advies van het Aanjaagteam is het toenmalige kabinet gestart met het uitwerken van het stelsel van verplichte certificering. Medio 2022 heeft het huidige kabinet een hoofdlijnenbrief verplichte certificering⁴ en een conceptwetsvoorstel⁵ gepubliceerd die een gedetailleerder beeld geven van veel aspecten van het verplichte certificeringssysteem. Daarbij dient opgemerkt te worden dat het verplichte certificeringssysteem onderdeel is van de bredere hervorming van de arbeidsmarkt (zie ook Kamerbrief over Hoofdlijnen Arbeidsmarkt).⁶ Onderdeel van die bredere plannen is het voornemen om de werk- en inkomenszekerheid van uitzendkrachten te vergroten. Hieronder worden de belangrijkste punten van de verplichte certificering op een rij gezet.

Het doel van het certificeringssysteem is enerzijds om arbeidskrachten beter te beschermen en anderzijds een gelijk speelveld voor alle uitleners te waarborgen en malafide partijen van de markt te weren. Het kabinet stelt een publiek-privaat stelsel voor, waarbij sociale partners een rol krijgen in de uitvoering. De betrokken sociale partners hebben het kabinet laten weten hiertoe bereid te zijn, uitgaande van het wetsvoorstel zoals dit op 9 december jl. door de ministerraad aanvaard is met het oog op aanhangigmaking bij de Raad van State.

De minister van SZW heeft in de brief van 25 november jl. de planning van de invoering van het certificeringssysteem uiteengezet.⁷ De urgentie van de problematiek vraagt een snelle oplossing en

⁴ Kamerstuk 29 861, nr. 92.

⁵ <https://www.internetconsultatie.nl/wijzigingwaadi>

⁶ Kamerstuk 29 544, nr. 1112.

⁷ Kamerstuk 29 861, nr. 98.

tegelijktijd is zorgvuldigheid van het grootste belang: met een gehaast opgezet certificeringsstelsel is het risico groot dat kwaadwillende ondernemers manieren vinden om het stelsel te ontduiken. Er is voor de snelst mogelijke route gekozen om te komen tot een zorgvuldige uitwerking. In aanloop naar de inwerkingtreding van de certificeringsplicht wordt een reeks stappen gezet:

- Naar verwachting wordt het wetsvoorstel voor verplichte certificering in het voorjaar van 2023 ingediend.
- In 2023 wordt de certificerende instelling opgericht (zie ook aanbeveling 2.1.D hieronder) en vervolgens operationeel ingericht.
- Vanaf datzelfde jaar breidt de Arbeidsinspectie haar capaciteit uit.
- De certificerende instelling zal in 2024 starten met het certificeren van uitleners, aangezien de ambitie om op 1 januari 2025 alle uitleners die op de Nederlandse markt opereren gecertificeerd te hebben.
- Via een ingroeipad worden uitleners gestimuleerd om uiterlijk op 1 augustus 2024 het certificaat aan te vragen.

Stand van zaken maatregelen

Verplicht certificeringsstelsel voor bestaande en startende uitleners (aanbevelingen 2.1.A t/m 2.1.E, 2.1.H)

- Met deze aanpassing van de Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs (Waadi) wordt het voor alle uitleners van arbeidskrachten verboden om zonder een certificaat arbeidskrachten in Nederland uit te lenen en wordt het voor alle inleners verboden om zaken te doen met niet-gecertificeerde uitleners (aanbeveling 2.1.A).
- In het wetsvoorstel wordt de certificeringsplicht niet beperkt tot alleen uitzendbureaus die arbeidsmigranten tewerkstellen. De certificeringsplicht zal gelden voor alle ondernemingen, die in Nederland aan terbeschikkingstelling van arbeid doen als bedoeld in de Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs (Waadi). Bovendien neemt het kabinet het advies van het Aanjaagteam (aanbeveling 2.1.H) over om de certificeringsplicht van toepassing te verklaren op alle situaties waarin in Nederland arbeidskrachten ter beschikking worden gesteld, dus ook als dit door buitenlandse uitleners gebeurt.
- Om in aanmerking te komen voor een certificaat moeten uitleners voldoen aan vastgestelde normen over o.a. de juiste beloning en arbeidsvoorwaarden, gezond en veilig werk, kwalitatief goede huisvesting en afdracht van loonheffing en omzetbelasting.
- Het Aanjaagteam heeft het verplicht gebruik van de g-rekening aanbevolen (aanbeveling 2.1.B). De g-rekening is een geblokkeerde bankrekening, waaruit alleen geld kan worden overgemaakt naar de Belastingdienst en naar andere g-rekeningen. Als een uitlener de loonheffingen of de omzetbelasting niet betaalt, kan de g-rekening worden aangesproken. Het verplichte gebruik van de g-rekening is wenselijk, maar uitvoeringstechnisch vooralsnog niet haalbaar gebleken. Daarom zal de Belastingdienst een verkenning doen naar de mogelijkheden tot verplichtstelling van de g-rekening samen met betrokken banken en branchepartijen. Daaruit moet blijken of, onder welke voorwaarden en per wanneer een verplichte g-rekening voor uitleners mogelijk is. Vooruitlopend daarop zal het gebruik van de g-rekening gestimuleerd worden door enerzijds een vrijwaringsregeling voor de fiscale inlenersaansprakelijkheid bij storting op de g-rekening en anderzijds door vereenvoudiging van de fiscale inlenersaansprakelijkheid. Dit is in lijn met een eerder aangenomen wettelijke bepaling die nog niet in werking is getreden, zodat de Belastingdienst sneller tot een aansprakelijkstelling over kan gaan.⁸ De aanpassing van de genoemde wettelijke bepaling zal in een fiscaal verzamelwetsvoorstel worden opgenomen met als doel inwerkingtreding op 1 januari 2025.
- Als onderdeel van het certificeringsstelsel wordt ook een verplichting tot financiële zekerheidsstelling opgenomen (aanbeveling 2.1.C). Voor startende uitleners geldt bij de aanvraag van een voorlopig certificaat een som van €50.000, die bij de aanvraag van een definitief certificaat (in beginsel zes maanden na de ingangsdatum van het voorlopig certificaat) aangevuld moet worden tot een volledig bedrag van €100.000 euro.
- De controle op de certificaten wordt niet bij de Kamer van Koophandel belegd, zoals het Aanjaagteam adviseerde (aanbeveling 2.1.D), maar bij een nieuwe private stichting die de rol van een certificerende instelling (CI) krijgt. De CI krijgt de bevoegdheid om aanvragen voor nieuwe certificaten te beoordelen,

⁸ Kamerstuk 33 754, nr. 2. blz. 3.

certificaten uit te geven, te schorsen en in te trekken. Ook zal de CI de inhoud van het normenkader opstellen en onderhouden, dat het toetsingskader vormt voor de certificering. De gestelde normen moeten leiden tot betere naleving van onder meer de Nederlandse arbeidswetten en fiscale en socialezekerheidswetten in de sector. De minister van SZW moet het normenkader goedkeuren. De CI zal de inspectie-instellingen aanwijzen en daar toezicht op houden. Deze private inspectie-instellingen zullen periodieke controles uitvoeren bij uitleners om te bepalen of zij aan het normenkader (blijven) voldoen.

- De Arbeidsinspectie zal toezicht houden op de naleving van de certificeringsplicht door uitleners en inleners. De Arbeidsinspectie kan handhavend optreden als uitleners in strijd met de wet niet gecertificeerd zijn, of als inleners arbeidskrachten inlenen van niet-gecertificeerde uitleners. Inleners die gebruik maken van niet-gecertificeerde uitleners krijgen een bestuurlijke boete opgelegd door de Arbeidsinspectie (aanbeveling 2.1.E). Inleners kunnen zelf kosteloos in een openbaar register controleren – ook middels een beoogd notificatiesysteem – of de uitlener met wie zij willen samenwerken, in het bezit is van een certificaat. Ook als er arbeidskrachten ter beschikking worden gesteld maar niet als zodanig zijn gekwalificeerd in de administratie van de in- en uitlener, worden de regels van de certificeringsplicht geschonden en kan de Arbeidsinspectie handhavend optreden.
- Bij de uitvoering van dit stelsel wordt de private sector nadrukkelijk betrokken. De overheid en de private sector hebben de gezamenlijke verantwoordelijkheid om misstanden te bestrijden en een gelijk speelveld na te streven. De minister van SZW is verantwoordelijk voor de werking van het certificeringstelsel en voor het houden van toezicht op de certificerende instelling.

Bestuursrechtelijk bestuursverbod (aanbeveling 2.1.F)

- Het Aanjaagteam adviseerde ook een bestuursrechtelijk bestuursverbod in te voeren om te verhinderen dat een malafide ondernemer opnieuw een uitzendbureau kan oprichten. Op 14 juli jl. heeft de minister van SZW de Kamerbrief⁹ Bestrijding recidive bij malafide uitleners naar de Tweede Kamer gestuurd waarin uitgelegd wordt waarom de implementatie van deze maatregel onwenselijk wordt geacht en welke alternatieve maatregelen bijdragen aan het aanpakken van misstanden bij het uitlenen van arbeidskrachten. Dit betreft het beboeten van feitelijk leidinggevenden van uitleenondernemingen. In de genoemde brief heeft de minister van SZW aangekondigd de Kamer hierover nader te informeren.
- Verder wordt in het wetsvoorstel certificering de Wet Bibob van toepassing verklaard bij het verlenen en intrekken van certificaten en wordt de eis van een financiële zekerheidsstelling ingevoerd (zie ook aanbeveling 2.1.C van het verplicht certificeringstelsel).

Meld- en vergewisplicht voor meldplichtige arbeidsongevallen bij uitleners (aanbeveling 2.1.G)

- Een op de vier geregistreerde slachtoffers van een arbeidsongeval is een uitzendkracht of zelfstandige.¹⁰ Het Aanjaagteam heeft daarom aanbevolen dat indien een ter beschikking gestelde arbeidskracht betrokken is bij een meldplichtig arbeidsongeval bij een inlener, zowel inlener als uitlener verplicht worden dit ongeval te melden bij de toezichthoudende instantie. Dit is doorgaans de Arbeidsinspectie. Daarnaast zal de uitlener zich ervan moeten vergewissen dat de werkplek (weer) veilig en gezond is om te werken alvorens arbeidskrachten ter beschikking te stellen.

⁹ Kamerstuk 29 861, nr. 96.

¹⁰ <https://www.nlarbeidsinspectie.nl/actueel/nieuws/2020/02/27/aantal-arbeidsongevallen-neemt-toe-inspectie-szw-gaat-strenger-toezien-op-preventie>

- Dit is van toepassing bij het ter beschikking stellen van de arbeidskracht (pre- vergewissen) en na een arbeidsongeval (post- vergewissen). Het streven is om de aanpassing van de Arbowet begin 2025 in werking te laten treden, parallel aan de wet voor het verplichte certificeringsstelsel.

Eerlijk werk en goed werkgeverschap in jaarverslagen bij inleners en uitleners (aanbeveling 2.2.A)

- Om de aanbeveling van 'due diligence' in jaarverslagen van in- en uitleners over te nemen, wordt o.a. aangesloten bij Europese lopende trajecten rondom Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO). Dit jaar is er een akkoord bereikt over een Europese richtlijn, de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), waardoor meer bedrijven verplicht worden te rapporteren over de impact van hun activiteiten op mens en milieu in de keten. Daarnaast heeft de Europese Commissie een voorstel voor een richtlijn gepubliceerd, de Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD).
- Het voorstel zet uiteen dat ondernemingen een verplichting hebben om gepaste zorgvuldigheid toe te passen, ofwel negatieve gevolgen voor mens en milieu te identificeren, mitigeren, stoppen, voorkomen en daarover verantwoording af te leggen. In reactie daarop heeft het kabinet de Nederlandse onderhandelingsinzet naar de Tweede Kamer verzonden.¹¹ In lijn met het coalitieakkoord bevordert het kabinet IMVO-wetgeving in de EU en wordt er daarnaast gewerkt aan nationale IMVO-wetgeving waarbij rekening wordt gehouden met een gelijk speelveld met omliggende landen en de implementatie van EU-regelgeving.
- Naar verwachting wordt deze concept-wetgeving begin 2023 ter internetconsultatie gepubliceerd. Door reeds genoemde trajecten worden inleners die onder de reikwijdte van genoemde regelgeving vallen straks verplicht om transparante en 'schone' ketens in te richten. Hierdoor nemen alle partijen in de keten gezamenlijk de verantwoordelijkheid om goede werk- en woonomstandigheden voor arbeidsmigranten te realiseren.

2.2 Cao-afspraken om eerlijk werk te garanderen

In juni 2021 heeft de Sociaal-Economische Raad een advies voor de middellange termijn (MLT) uitgebracht over een arbeidsmarkt die mensen duurzame werk- en inkomenszekerheid biedt en tegelijkertijd ondernemingen wendbaarheid biedt om te anticiperen op veranderende omstandigheden.¹²

Hierin staat: "De SER stelt voor om de markt voor uitzendwerk beter te reguleren en de toegang tot de uitzendmarkt voor te behouden aan betrouwbare uitzendorganisaties. Hiertoe adviseert de raad om de aanbevelingen van de commissie-Roemer in haar advies Geen tweederangsburgers onverkort uit te voeren. Een belangrijke stap daarin is verplichte certificering van uitzendbureaus en andere partijen die bemiddelen in arbeid om op de Nederlandse markt te kunnen opereren. Strikte handhaving is hierbij noodzakelijk."

Over arbeidscontracten wordt geschreven: "Structureel werk wordt in principe georganiseerd op basis van arbeidsovereenkomsten voor onbepaalde tijd, omdat daarmee positief wordt bijgedragen aan de duurzame inzetbaarheid en zekerheid van mensen, de ontwikkeling van menselijk kapitaal, de verhoging van arbeidsproductiviteit en de totstandkoming en het draagvlak voor de cao's. Andere contractvormen worden beter gereguleerd ten behoeve van inzet waar dat nodig is, en worden niet meer gebruikt om te concurreren op arbeidsvoorwaarden." Het afgelopen jaar is uitgebreid gesproken over de verdere invulling van deze uitgangspunten.

¹¹ Kamerstuk 22 112, nr. 3393.

¹² SER – [Zekerheid voor mensen, een wendbare economie en herstel van de samenleving](#) (Sociaal-economisch beleid 2021-2025 (advies 21/08, juni 2021).

Stand van zaken maatregelen

CAO-afspraken uitzendbranche

Met ingang van 17 november 2021 heeft de ABU met de vakbonden FNV, CNV en De Unie een CAO voor Uitzendkrachten gesloten. Deze cao is tot 2 januari 2023 algemeen verbindend verklaard. In zowel de ABU CAO voor uitzendkrachten 2021-2023 als de NBBU CAO voor uitzendkrachten (looptijd 1 januari 2022 tot 2 januari 2023), zijn twee belangrijke afspraken gemaakt in lijn met de aanbevelingen van het Aanjaagteam: een Inkomensgarantie van tenminste WML de eerste twee maanden en geen schulden opbouwen voorafgaand aan de start van het werk. Daarnaast is een overgangsbepaling bij het verlaten van de huisvesting afgesproken: Artikel 36, lid 5, regelt dat als de uitzendovereenkomst eindigt, er een overgangstermijn geldt van vier weken waarbinnen de uitzendkracht de huisvesting die hij huurt van de uitzendonderneming dient te verlaten. De huurprijs blijft dan maximaal gelijk aan de huurprijs tijdens het dienstverband (zie verder Hoofdstuk 4.4 over huurbescherming).

Gegarandeerd minimumloon voor eerste 2 maanden (aanbeveling 2.2.B)

Het Aanjaagteam heeft aanbevolen dat een arbeidsmigrant die een grote afstand aflegt om in Nederland te komen werken, moet worden beschermd tegen het risico dat er minder werk is dan van tevoren aan de uitzendkracht is beloofd. Er is geadviseerd hierover afspraken te maken in de cao.

- In de nieuwe cao voor de uitzendsector is in artikel 39 het volgende opgenomen:
 - De uitzendkracht die voor het eerst voor werk bij die uitzendonderneming naar Nederland komt en door die uitzendonderneming of in opdracht van die uitzendonderneming door een derde buiten Nederland wordt geworven, heeft gedurende de eerste twee maanden ten minste recht op een bedrag ter hoogte van het voltijdsminimum (jeugd)loon, ongeacht de contractduur en het aantal gewerkte uren ('de inkomensgarantie').
 - De periode van inkomensgarantie wordt naar rato verkort, als er sprake is van een contractueel vastgelegd kortdurend project. Daarbij dient aan de uitzendkracht vooraf, in het thuisland, duidelijkheid te zijn verschaft ten aanzien van de duur en de voorwaarden van het project. Over die kortere periode geldt onverkort het recht op ten minste een bedrag ter hoogte van het voltijdsminimum (jeugd)loon.
 - De inkomensgarantie vervalt indien binnen twee weken na aanvang van de werkzaamheden zich een situatie voordoet van bijvoorbeeld disfunctioneren, verwijtbaar handelen door de uitzendkracht of in andere gevallen waarbij een inkomensgarantie niet goed past en de uitzendonderneming om die reden de uitzendkracht niet meer kan of wil te werk stellen. Indien deze situatie zich voordoet, dan heeft de uitzendkracht recht op een thuiskomstgarantie, de mogelijkheid om aansluitend nog vijf aaneengesloten nachten in de door de uitzendonderneming gefaciliteerde huisvesting te verblijven op kosten van de uitzendonderneming en het kwijtschelden van eventuele openstaande schulden, die opgebouwd of ontstaan zijn in de eerste twee weken met de komst van de uitzendkracht naar Nederland.

Geen schulden opbouwen (aanbeveling 2.2.C)

- Het Aanjaagteam heeft aanbevolen om in de cao van de uitzendbranche op te nemen dat het niet toegestaan is om schulden op te bouwen, bijvoorbeeld voor de reis naar Nederland of het woon-werkverkeer.
- In de nieuwe cao voor de uitzendsector is een afspraak gemaakt over een gegarandeerd minimumloon voor de eerste twee maanden (zie hierboven), waardoor arbeidsmigranten de kosten om naar Nederland te komen achteraf meestal zullen kunnen betalen van het ontvangen loon en hier geen schulden over opbouwen.
- Ook is in artikel 39 opgenomen dat als een arbeidsmigrant binnen twee weken niet meer werkt voor de uitzendonderneming en daarmee niet het gegarandeerde minimumloon ontvangt, dat dan de eventuele gemaakte schulden zullen worden kwijtgescholden:
 - "Het kwijtschelden van eventuele openstaande schulden, die opgebouwd of ontstaan zijn in de eerste twee weken met de komst van de uitzendkracht naar Nederland, voor zover deze op basis van de wettelijke regels niet konden worden ingehouden en/of verrekend. Dit betreffen schulden voor zover ze gefaciliteerd zijn door de uitzendonderneming en betrekking hebben op:
 - vervoer thuisland-Nederland;
 - vervoer woon-werkverkeer;
 - huisvesting; en/of
 - zorgverzekering."

De Nederlandse Schuldhulproute (NSR) en de Algemene Bond Uitzendondernemingen (ABU) hebben ook afspraken gemaakt. Via het platform geldfit.nl willen uitzenders de drempel verlagen voor uitzendkrachten om financiële problemen aan te pakken. Met de samenwerking krijgen uitzendkrachten in Nederland, waaronder ook arbeidsmigranten direct toegang tot de laagdrempelige route voor hulp bij geldzorgen.

Transparantie over minimum inhuurprijs (aanbeveling 2.2.D)

Het Aanjaagteam heeft nadere opties bekeken voor het geval dat de gewenste effecten van de verplichte certificering van uitzendbureaus uitblijven. Aangezien het wetgevingstraject verplichte certificering voortvarend verloopt, wordt er nu nog geen actie ondernomen op deze aanbeveling.

CAO-afspraken in andere sectoren

De beschreven afspraken gelden in sectoren waar dit in de cao is geregeld, zoals de uitzendsector en de vleessector, maar zijn daarmee nog niet van toepassing op alle sectoren waarin veel arbeidsmigranten in Nederland werkzaam zijn. VNO-NCW heeft in 2021 via haar arbeidsvoorwaardennota richting alle sectoren aandacht gevraagd voor de aanbevelingen van het Aanjaagteam.

Ook hebben de sociale partners in de Stichting van de Arbeid het voornemen om in het voorjaar 2023 een handreiking voor decentrale partijen uit te brengen om hen te stimuleren om onderwerpen die door het rapport Roemer bij die partijen worden belegd, invulling te geven in Cao's of op andere passende wijze.

3. Registratie

Zicht krijgen op arbeidsmigratie

3.1.A Actieve zorgplicht voor werkgevers ten aanzien van registratie

3.1.B Registreer contactgegevens van arbeidsmigranten in de BRP

3.1.C Registreer het feitelijke verblijfsadres

3.1.D Gebruik signalen uit de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit

3.1.E Goede registratie is een onderdeel van de certificering

3.1.F Toezicht op de registratie van arbeidsmigranten

3.2.A RNI-loketten, naast registratiepunt ook informatiepunt

3.2.B Maak gebruik DigiD mogelijk

In de Basisregistratie Personen (BRP) worden de gegevens geregistreerd van ingezetenen van Nederland en van mensen die geen ingezetene zijn, maar wel een relatie hebben met de Nederlandse overheid. Om in Nederland aanspraak te kunnen maken op je rechten en je plichten te kunnen vervullen, is correcte registratie in de BRP van belang. Er wordt in de BRP geen onderscheid gemaakt tussen EU-arbeidsmigranten en andere ingeschrevenen. Arbeidsmigranten kunnen als ingezetene of als niet-ingezetene ingeschreven zijn, afhankelijk van de verwachte duur van hun verblijf in Nederland. Indien zij verwachten langer dan vier uit zes maanden in Nederland te verblijven, dan moeten zij aangifte van verblijf doen bij de gemeente waar zij gaan wonen. Indien zij korter dan vier maanden in Nederland verwachten te verblijven, dan kunnen ze zich als niet-ingezetene laten registreren bij één van de 19 RNI-loketten.¹³

Bij de inschrijving als niet-ingezetene werd tot voor kort alleen het woonadres in het buitenland geregistreerd. Zonder adres in Nederland, is er geen zicht op het verblijf van arbeidsmigranten die als niet-ingezetene in de BRP geregistreerd staan. Bovendien staan arbeidsmigranten vaak onterecht lang als niet-ingezetene geregistreerd, terwijl zij voor langere tijd in Nederland zijn. Een correcte registratie is niet alleen van belang voor beter zicht op verblijf, maar ook voor arbeidsmigranten zelf met het oog op hun aanspraak op rechten en plichten. Sinds oktober dit jaar kunnen voor niet-ingezetenen tijdelijke verblijfsadressen en contactgegevens worden geregistreerd. Dit is een eerste stap om meer zicht te krijgen op waar niet-ingezetenen, waaronder arbeidsmigranten, verblijven als zij in Nederland zijn. De registratie van contactgegevens zorgt daarnaast voor de mogelijkheid om contact met arbeidsmigranten op te nemen, bijvoorbeeld om arbeidsmigranten die voor langere tijd als niet-ingezetene geregistreerd staan erop te wijzen dat ze zich als ingezetene moeten laten inschrijven bij de gemeente.

In dit hoofdstuk wordt aan de hand van drie hoofddoelen de stand van zaken van de uitvoering van de aanbevelingen van het Aanjaagteam beschreven:

1. Het aanpassen van de Basisregistratie Personen (BRP)
2. De inrichting van een sluitend proces voor registratie en de bijhouding van gegevens
3. Het verbeteren van toegang tot informatie en dienstverlening van de overheid voor EU-arbeidsmigranten

Daarnaast zijn een aantal kwaliteitsmaatregelen toegevoegd die een bijdrage leveren aan correcte registratie en het zoveel mogelijk actueel houden van de geregistreerde gegevens.

3.1 Het aanpassen van de Basisregistratie Personen (BRP)

Een belangrijke maatregel om meer zicht te krijgen op het verblijf van arbeidsmigranten in Nederland is de registratie van tijdelijke verblijfsadressen en contactgegevens in de BRP. Dit jaar zijn de benodigde technische aanpassingen aan de systemen gedaan om het tijdelijke verblijfsadres en de contactgegevens¹⁴ van niet-ingezetenen te kunnen registreren. In oktober 2022 zijn de hiertoe aangepaste onderdelen van de Wet BRP en het Besluit BRP in werking getreden. Daarmee is het sinds oktober mogelijk om bij inschrijving

¹³ RNI: Registratie niet-ingezetenen.

¹⁴ Bij 'contactgegevens' gaat het om e-mailadressen en/of (mobiele) telefoonnummers.

als niet-ingezetene een tijdelijk verblijfsadres en contactgegevens te registreren in de BRP. De tijdelijke verblijfsadressen en contactgegevens zullen vanaf 2023 gebruikt kunnen worden om zicht te krijgen op het verblijf van arbeidsmigranten in Nederland en om met hen en andere kort in Nederland verblijvende personen contact te kunnen opnemen om o.a. tijdige inschrijving als inwoner bij de gemeente te bevorderen.

Stand van zaken maatregelen

Registratie contactgegevens en tijdelijk verblijfsadres (aanbevelingen 3.1.B en 3.1.C)

- In de eerste helft van 2022 zijn de systemen aangepast om ervoor te zorgen dat het tijdelijke verblijfsadres en contactgegevens in de BRP geregistreerd kunnen worden.
- Na het testen van de systemen in de zomer, zijn de RNI-loketten in oktober gestart met het registreren van het tijdelijk verblijfsadres en de contactgegevens van niet-ingezetenen in de BRP.
- Het tijdelijke verblijfsadres en de contactgegevens worden standaard met alle andere gegevens op het inschrijfformulier uitgevraagd. Opgave van deze gegevens is, net als de inschrijving als niet-ingezetene zelf, vrijwillig.
- Sinds de start van de registratie van tijdelijke verblijfsadressen en contactgegevens eind oktober, is er bij ruim 85% van de inschrijvingen een tijdelijk verblijfsadres en/of contactgegevens geregistreerd.
- Ondertussen worden voorbereidingen getroffen om de tijdelijke verblijfsadressen en contactgegevens vanaf 2023 te kunnen verstrekken aan gemeenten en andere afnemers. Hiervoor moeten de systemen worden aangepast en moeten de autorisaties van deze organisaties op gebruik van de gegevens van niet-ingezetenen worden uitgebreid, zodat ze de nieuwe gegevens verstrekt kunnen krijgen voor hun wettelijke taken.
- De verstrekking van de tijdelijke verblijfsadressen en contactgegevens is de eerste stap om gemeenten beter zicht te geven op wie er in hun gemeente verblijft. Zo wordt het onder andere mogelijk om per adres een overzicht op te vragen van wie daar als ingezetene geregistreerd staat en wie het adres als tijdelijk verblijfsadres heeft opgegeven. Door middel van de realisatie van verschillende kwaliteitsmaatregelen, zoals beschreven in het volgende hoofdstuk, wordt ervoor gezorgd dat de verblijfsadressen ook actueel gehouden worden.

3.2 De inrichting van een sluitend proces voor registratie en de bijhouding van gegevens

Voor de bruikbaarheid van de geregistreerde gegevens is het van belang dat deze actueel gehouden worden. In het BRP-stelsel werken overheidsorganisaties samen om gegevens te registreren en bij te houden. Voor het inrichten van een sluitend proces voor registratie en het bijhouden van de tijdelijke verblijfsadressen en contactgegevens van EU-arbeidsmigranten, worden verschillende kwaliteitsmaatregelen ingesteld. Een aantal van deze kwaliteitsmaatregelen, zoals een actieve rol voor werkgevers in het zorgen voor correcte registratie, komen direct overeen met de onder dit punt gebundelde aanbevelingen van het Aanjaagteam (3.1.A en 3.1.D t/m F). Daarnaast zijn er een aantal kwaliteitsmaatregelen toegevoegd die als zodanig niet expliciet als aanbeveling genoemd zijn door het Aanjaagteam, maar wel benodigd zijn om het doel van een sluitend systeem te realiseren.

Het gaat dan om het experiment met gemeenten als aangewezen bestuursorgaan, de voorinschrijving voor niet-ingezetenen en de applicatie waarmee niet-ingezetenen zelf een wijziging in hun tijdelijke verblijfsadres door kunnen geven.

Experiment met de contactgegevens

Van januari 2021 tot oktober 2022 werden bij de RNI-loketten contactgegevens van niet-ingezetenen op vrijwillige basis buiten de BRP om geregistreerd. Deze gegevens werden (beperkt) gebruikt, voornamelijk om niet-ingezetenen middels mailings in verschillende talen te informeren over Covid-19 vaccinaties. De eerste mailing is verzonden aan 27.000 adressen, de meest recente mailing is aan 118.000 adressen verstuurd. Vanaf oktober 2022 worden de contactgegevens, net als de tijdelijke verblijfsadressen, in de BRP geregistreerd.

Stand van zaken maatregelen

Experiment gemeenten als aangewezen bestuursorgaan (abo)

- Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de registratie en bijhouding van de gegevens van ingezetenen in hun eigen gemeente. De Minister van BZK draagt zorg voor de registratie en bijhouding van gegevens van niet-ingezetenen. Het registreren en actualiseren van deze gegevens wordt gedaan door de 19 RNI-loketten en door de daartoe in de BRP-regelgeving aangewezen bestuursorganen (o.a. de Belastingdienst en de SVB).
- Met een experiment wordt gekeken of gemeenten ook een rol zouden kunnen spelen in de bijhouding van de gegevens van niet-ingezetenen. Middels een experimentbesluit (AMvB) wordt een vijftal colleges van burgemeester en wethouders aangewezen om de Minister van BZK te ondersteunen in de bijhouding van het tijdelijk verblijfsadres.
- Dit betekent dat de hiertoe aangewezen gemeenten de bevoegdheid krijgen om wijzigingen in het tijdelijk verblijfsadres van niet-ingezetenen door te geven aan de Minister van BZK.
- Het experiment duurt vier jaar. Op basis van de uitkomsten van het experiment zal voor afloop van het experiment worden besloten of de bevoegdheid zal worden verankerd in de wet BRP en daarmee wordt uitgebreid naar andere gemeenten.
- Met de betrokken gemeenten wordt het experiment momenteel voorbereid. Zo zal per deelnemende gemeente worden gekeken hoe er het beste kan worden aangesloten bij bestaande processen en wordt gezorgd voor de technische aansluiting, zodat wijzigingen in het tijdelijk verblijfsadres kunnen worden doorgegeven.
- De AMvB (Experimentbesluit BRP) die een grondslag biedt voor deze taak is begin dit jaar in consultatie geweest en daarna voorgelegd aan de Eerste en Tweede Kamer. Voorzien is dat het experiment begin 2023 van start kan gaan.

Gebruik signalen uit de Landelijke aanpak adreskwaliteit (aanbeveling 3.1.D)

- De Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA) is een aanpak met als doel om de kwaliteit van de adresgegevens in de BRP te verbeteren, zodat overheidsorganen op basis van juiste informatie hun publieke taken kunnen uitvoeren.
- In LAA werken publieke organisaties samen om incorrecte adresgegevens in de BRP te herkennen en te herstellen. Hiervoor worden signalen die wijzen op een verkeerde adresregistratie gedeeld, geanalyseerd en door BZK verstrekt aan gemeenten voor mogelijk onderzoek.
- LAA is gestart als programma en wordt momenteel middels een wijziging van de Wet BRP structureel verankerd als kwaliteitsinstrument voor de BRP. Het wetsvoorstel¹⁵ ten behoeve van LAA is door de Tweede Kamer op 19 april en door de Eerste Kamer op 4 oktober dit jaar aangenomen. De inwerking-treding van de wet is voorzien in de eerste helft van 2023.
- Het Aanjaagteam heeft aanbevolen om signalen uit LAA te gebruiken voor correcte registratie van arbeidsmigranten. Zo is er het UWV-signaal 'Langdurig niet-ingezetene', waarbij het gaat om een

¹⁵ Kamerstuk 35 772, nr. 2.

combinatie van als niet-ingezetene in de BRP ingeschreven staan en een WW-aanvraag met opgave van een adres in Nederland. Met het afleggen van huisbezoek kan worden geconstateerd of de inschrijving in de BRP correct is, of dat men mogelijk onterecht als niet-ingezetene staat ingeschreven.

- Dit signaal zal na inwerkingtreding van de wet in 2023 breed uitgerold worden, zodat het voor alle gemeenten ontsloten kan worden.

Voorinschrijving niet-ingezetenen

- Er wordt momenteel gewerkt aan de mogelijkheid voor arbeidsmigranten (en andere niet-ingezetenen die tijdelijk naar Nederland komen) om zich alvast vanuit hun woonland aan te melden voor inschrijving in de BRP als niet-ingezetene.
- De benodigde gegevens voor inschrijving kunnen hierdoor al vóór de afspraak bij het RNI-loket digitaal worden opgegeven.
- Hiermee wordt het inschrijfproces bij de RNI-loketten versneld en wordt de wachttijd voor arbeidsmigranten en werkgevers verminderd.
- Bovendien zorgt deze mogelijkheid voor een hogere kwaliteit van de gegevens, omdat betrokkenen zelf hun gegevens kunnen intypen en deze dus niet meer aan de balie van een fysiek formulier overgetypt hoeven te worden. Ook kunnen de contactgegevens vooraf geverifieerd worden door middel van een sms/e-mail met bevestigingslink.
- Beoogd is dat dit portaal in de eerste helft van 2023 in gebruik genomen kan worden.

Applicatie zelf doorgeven wijzigingen

- Om het tijdelijk verblijfsadres en de contactgegevens na de inschrijving zo actueel mogelijk te houden, wordt er een applicatie ontwikkeld waarmee arbeidsmigranten zelf digitaal eventuele wijzigingen in deze gegevens door kunnen geven.
- De Rijksdienst voor Identiteitsgegevens (RvIG) werkt aan de realisatie van een nieuw portaal waarmee niet-ingezetenen in het buitenland een wijziging in hun woonadres kunnen doorgeven. Naar verwachting wordt dit web-portaal medio 2023 opgeleverd.
- Dezelfde techniek kan vervolgens worden gebruikt in de ontwikkeling van de applicatie waarmee wijzigingen in het tijdelijk verblijfsadres en contactgegevens kunnen worden doorgegeven.
- Hiermee worden dus ook al de nodige voorbereidingen getroffen om het mogelijk te maken voor arbeidsmigranten om zelf digitaal een wijziging in hun tijdelijk verblijfsadres en de contactgegevens door te geven. Voorzien wordt dat deze applicatie in de tweede helft van 2023 gerealiseerd zal worden.

Actieve rol voor werkgevers ten aanzien van registratie (aanbevelingen 3.1.A, 3.1.E, 3.1.F)

- Om te zorgen voor een sluitend proces voor het registreren en bijhouden van gegevens over het verblijf van arbeidsmigranten, wordt ook een rol voor werkgevers voorzien (aanbeveling 3.1.A).
- In het wetsvoorstel voor certificering is voornamelijk nog geen zorg- of informatieplicht m.b.t. registratie voor werkgevers opgenomen. Het belang van een actuele en correcte registratie is echter wel onderstreept. In dat kader is het kabinet voornemens om te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om voor uitleners de verplichting op te nemen om informatie over BRP te verschaffen richting arbeidskrachten met als doel om de BRP-registratie van arbeidsmigranten te versterken (aanbeveling 3.1.E).
- Daarnaast wordt parallel aan het verplichte certificeringsstelsel onderzocht of een rol voor werkgevers in de correcte registratie op een andere manier vorm kan worden gegeven, door werkgevers een bijdrage te laten leveren aan de bijhouding van tijdelijke verblijfsadressen door de bij hen bekende verblijfsadressen op te geven.
- Om ervoor te zorgen dat dit voor werkgevers zo min mogelijk extra administratieve lasten oplevert, wordt onderzocht of het (tijdelijk) verblijfsadres een vast onderdeel van de loonaangifte zou kunnen worden. Deze moet immers al maandelijks worden opgegeven. Als het verblijfsadres middels de loonaangifte zou kunnen worden doorgegeven, kan die informatie gebruikt worden ten behoeve van het bijhouden van de gegevens in de BRP.
- Voor de verkenning van de mogelijkheid om de bestaande infrastructuur van de loonaangiftekten te gebruiken voor het aanleveren van het (tijdelijk) verblijfsadres is een verzoek ingediend bij de Belastingdienst.

Feedbackcyclus loonaangifteketen (aanbeveling 3.1.F)

- Om de systematiek van het registreren sluitend te maken is een feedbackcyclus nodig. Het Aanjaagteam heeft hiervoor aanbevolen om het BSN in de loonaangifteketen te vergelijken met de BRP.
- Door een periodieke vergelijking kan enerzijds worden vastgesteld van welke BSN's in de loonaangifteketen nog geen tijdelijk verblijfsadres is vastgesteld en anderzijds welke niet-ingezetenen die met een verblijfsadres geregistreerd staan niet meer voorkomen in de loonaangifteketen.
- De mogelijkheid voor een dergelijke feedbackcyclus wordt door RvIG met het UWV verkend. Dit jaar is daartoe een nulmeting voorbereid; op basis van de uitkomsten wordt in 2023 een voorstel voor de invulling van de feedbackcyclus uitgewerkt.

Onderzoek naar verplichte registratie

De staatssecretaris van BZK heeft in 2021 een onafhankelijk onderzoek toegezegd naar de vraag of het EU-recht mogelijkheden laat voor verplichte registratie van verblijf in de BRP van personen die kortdurend (korter dan vier maanden) in Nederland verblijven. Voor dit onderzoek zijn samen met onder andere de VNG, Nederlandse Vereniging van Burgerzaken (NVVB) en de gemeenten Den Haag, Westland en Rotterdam, een aantal onderzoeksvragen opgesteld. Het onderzoek is dit jaar uitgevoerd door onderzoekers van Universiteit Leiden, Universiteit Utrecht, Vrije Universiteit (Amsterdam) en de Radboud Universiteit (Nijmegen). De uitkomsten van dit onderzoek zijn in september per brief met de Tweede Kamer gedeeld.¹⁶

- De belangrijkste uitkomsten zijn:
 - EU-burgers, of hun familieleden die onder de reikwijdte van de Burgerschapsrichtlijn vallen, die korter dan drie maanden in Nederland verblijven kunnen niet worden verplicht om zich in te schrijven als ingezetene met een woonadres in Nederland.
 - Wel is het lidstaten toegestaan om te eisen dat begunstigden zich binnen een redelijke termijn melden bij de relevante autoriteiten om hun aanwezigheid kenbaar te maken. Hierbij mag een verblijfsadres verlangd worden.
 - Registratie als niet-ingezetene kan mogelijk aangemerkt worden als een dergelijke aanwezigheidsmelding.
- Naar aanleiding van deze uitkomsten wordt in de komende maanden uitgewerkt of en op welke manier een aanwezigheidsmelding zou kunnen worden ingesteld. Over deze uitwerking en vervolgacties wordt de Tweede Kamer begin 2023 verder geïnformeerd.

3.3 Het verbeteren van toegang tot informatie en dienstverlening van de overheid voor EU-arbeidsmigranten

De BRP-inschrijving en DigiD zijn nodig om toegang te kunnen verkrijgen tot (digitale) dienstverlening van de Nederlandse overheid. De informatievoorziening hierover en de mogelijkheid voor arbeidsmigranten om een DigiD te verkrijgen wordt verbeterd. In de vorige jaarrapportage is naar aanleiding van de verkenning van aanbeveling 3.1.A aangegeven dat een bredere informatiefunctie, gezien de specialistische werkzaamheden en de druk op capaciteit, niet past bij de RNI-loketten. Wel vervullen zij een doorverwijsfunctie en draagt de registratie van niet-ingezetenen op een andere manier bij aan verbeterde informatievoorziening voor arbeidsmigranten, bijvoorbeeld door de mogelijkheid om hen via e-mail te bereiken (zie ook informatiemails over covid-19 vaccinaties). De bredere aanpak voor betere informatievoorziening aan arbeidsmigranten wordt verder beschreven in hoofdstuk 7 van deze rapportage.

¹⁶ Kamerstuk 27 859, nr. 162.

Toegang tot DigiD (aanbeveling 3.2.B)

- Voor het activeren van DigiD wordt na de aanvraag een activeringscode uitgegeven. Voor ingezetenen wordt de DigiD activeringscode verzonden naar het in de BRP geregistreerde woonadres. Mensen die als niet-ingezetene geregistreerd staan, moeten hun activeringscode ophalen bij één van de DigiD-balies.
- In 2022 zijn er twee DigiD-balies bijgekomen, waarmee de capaciteit voor uitgifte van de activeringscodes vergroot is. Er zijn nu in totaal 13 DigiD-balies waar niet-ingezetenen een DigiD activeringscode kunnen ophalen.
- Om het voor arbeidsmigranten gemakkelijker en laagdrempeliger te maken om DigiD aan te vragen, werd in de vorige jaarrapportage daarnaast het streven beschreven om de DigiD-aanvraag te combineren met de registratie in de BRP als niet-ingezetene bij de RNI-loketten.
- Hiermee zou het mogelijk worden om in hetzelfde bezoek zowel de inschrijving als niet-ingezetene te regelen, als de aanvraag van een DigiD en de uitgifte van de activeringscode. Het doel is om deze mogelijkheid bij alle 19 RNI-loketten aan te bieden, zodat onder meer arbeidsmigranten direct een DigiD hebben waarmee ze gebruik kunnen maken van digitale overheidsdienstverlening.
- De technische voorzieningen zijn dit jaar aangepast, waardoor het mogelijk wordt om deze processen volgtijdelijk in hetzelfde bezoek te doorlopen.
- Deze aanpak is beproefd in een pilot met drie RNI-loketten. In september is er in de aanloop eerst kleinschalig gestart ter voorbereiding van de processen. Vanaf oktober zijn de volgtijdelijke processen voor inschrijving van niet-ingezetenen in de BRP (met EER-nationaliteit) en aanvraag DigiD (verstrekken DigiD activeringscode) vervolgens gedurende zes weken getest.
- Deze pilot heeft waardevolle inzichten en adviezen opgeleverd met betrekking tot de randvoorwaarden voor een succesvolle uitrol van deze service bij alle RNI-loketten. Op basis hiervan zal in 2023 worden bepaald hoe de randvoorwaarden ingevuld kunnen worden en wat daarmee een realistische aanpak en planning wordt voor een bredere uitrol.

4. Huisvesting

In het rapport van het Aanjaagteam was er veel aandacht voor de huisvesting van arbeidsmigranten. Er zijn te weinig huisvestingslocaties en veel locaties zijn kwalitatief onder de maat. Daarnaast zijn arbeidsmigranten vaak erg afhankelijk van de werkgever voor de huisvesting. Het Aanjaagteam heeft een aantal aanbevelingen gedaan om de huisvestingssituatie van arbeidsmigranten te verbeteren. Het gaat om meer en betere huisvesting voor arbeidsmigranten. Daarvoor zijn instrumenten noodzakelijk om effectief te sturen en op te treden tegen misstanden; om te stimuleren dat er meer huisvesting komt voor arbeidsmigranten en dat hun woonbescherming verbetert.

De verbetermaatregelen vallen onder de vier doelen van de aanbevelingen zoals opgesteld door het Aanjaagteam.

1. Het verbeteren van de kwaliteit van de huisvesting
2. Het zorgen voor meer huisvesting
3. Het verbeteren van de ondersteuning van gemeenten
4. Het zorgen voor een betere huurpositie

Meer en betere huisvesting voor Arbeidsmigranten H4

4.1.A	Inzicht in bestaande sturingsmogelijkheden
4.1.B	Invoering verhuurdersvergunning
4.1.C	Handhaving door gemeenten
4.2.A	Afspraken over de landelijke opgave en gemeentelijke opgave
4.2.B	Regionale deals voor meer huisvesting
4.2.C	Effectrapportage bij nieuwe bedrijvigheid
4.3.A	Integreer het SNF- en AKF-keurmerk
4.3.B	Overgang naar de nieuwe norm
4.3.C	Aangepaste oppervlakte norm in het Bouwbesluit
4.3.D	Geïntegreerd SNF/AKF keurmerk voor overige woonvormen
4.3.E	Samenwerking tussen gemeenten en keurmerken in de handhaving
4.4.A	Een zelfstandig huurcontract voor alle woonvormen
4.4.B	Ontkoppeling huur- en arbeidscontract op papier en in de praktijk

4.1 Het verbeteren van de kwaliteit van de huisvesting

Dit deel van de aanbevelingen op huisvesting van het Aanjaagteam ziet toe op het zorgen voor een betere kwaliteit van huisvestingslocaties. Belangrijke ontwikkelingen die gaan bijdragen aan de kwaliteit van huisvesting zijn de Wet Goed Verhuurderschap en het komen tot één keurmerk die de kwaliteit van huisvesting toetst.

Stand van zaken maatregelen

Wet Goed Verhuurderschap (aanbevelingen 4.1.B en 4.3.B)

Het Aanjaagteam heeft geadviseerd om een verhuurdersvergunning in te voeren, die niet alleen betrekking heeft op eensgezinswoningen en verkamering, maar ook ziet op huisvesting op het bedrijfsterrein en vormen van groepshuisvesting, in door de gemeenten aan te wijzen gebieden.

Het Aanjaagteam adviseert ook dat gemeenten daarbij de normen van het private, geïntegreerde SNF/AKF keurmerk voor de verhuurde ruimte kunnen opnemen en een redelijke overgangstermijn te regelen om de transformatie naar de nieuwe norm te laten plaatsvinden.

- In juni 2022 is het wetsvoorstel Goed Verhuurderschap ingediend bij de Tweede Kamer. Het wetsvoorstel introduceert een landelijke basisnorm voor goed verhuurderschap in de vorm van algemene regels, waaraan verhuurders en verhuurbemiddelaars zich dienen te houden. De algemene regels zien in relatie tot arbeidsmigranten toe op het voorkomen en tegengaan van discriminatie en intimidatie, de plicht om de huurovereenkomst op schrift en afzonderlijk van de arbeidsovereenkomst te stellen en de plicht om arbeidsmigranten over hun rechten en plichten ten aanzien van het gehuurde te informeren in een voor de voor hun begrijpelijke taal.
- Verder krijgen gemeenten met dit wetsvoorstel de bevoegdheid om, in het geval van verhuur aan arbeidsmigranten, een verhuurvergunning te eisen, waarmee zij extra voorwaarden kunnen stellen aan verhuurders ten aanzien van verblijfsruimten. Gemeenten kunnen de volgende drie voorwaarden aan deze vergunning verbinden:
 - de wijze waarop de verhuurder aantoont hoe hij invulling geeft aan de regels van goed verhuurderschap;
 - het maximaal aantal personen aan wie per verblijfsruimte verhuurd mag worden;
 - de eisen die zien op de voorzieningen die aanwezig moeten zijn ten behoeve van (het bereiden en bewaren van) voedsel en (persoonlijke) hygiëne. Het bouwbesluit is leidend. Gemeenten kunnen daarnaast normen van het private, te integreren keurmerk SNF/AKF opnemen in het lokaal vergunningbeleid en bij de handhaving hiervan.

Als de verblijfsruimte een woonruimte betreft kunnen gemeenten ook voorwaarden stellen aan de huurprijs, het huurverhogingspercentage en het onderhoud.

- Verder geldt dat gemeenten een meldpunt moeten instellen waar anoniem en kosteloos meldingen kunnen worden gedaan van ongewenst verhuurbedrag.
- Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het toezicht en het handhaven van de algemene regels en de verhuurvergunning. Hiervoor krijgen zij het bestuursrechtelijke instrumentarium van waarschuwing, bestuursdwang, bestuurlijke boete en als ultimum remedium de beheerovername tot hun beschikking. Indien een bestuurlijke boete is opgelegd of een besluit tot beheerovername is genomen, dient het college van burgemeester en wethouders de gegevens van de verhuurder of verhuurbemiddelaar op grond van dit wetsvoorstel openbaar te maken. Op die manier worden woningzoekenden en huurders geïnformeerd over het eerdere ongewenste gedrag van de verhuurder en verhuurbemiddelaar en kunnen zij besluiten geen huurovereenkomst met de betreffende partij aan te gaan.

De beoogde invoering is per 1 juli 2023.

- Om gemeenten te faciliteren in de handhaving krijgen zij eenmalig €9,2 miljoen in 2023 en structureel €12,4 miljoen vanaf 2023 voor de handhaving op de Wet Goed Verhuurderschap.
- Aanbeveling 4.3.B ziet op de overgangstermijn naar de nieuwe norm. In het wetsvoorstel Goed Verhuurderschap zijn termijnen voor overgangsrecht opgenomen.

Provincie Zuid-Holland heeft in haar omgevingsverordening opgenomen dat:

Een bestemmingsplan dat voorziet in tijdelijke of permanente huisvesting van arbeidsmigranten betreft bij het toelaten daarvan de Wet Goed Verhuurderschap met het oogmerk om misstanden en uitbuiting ten aanzien van de woonsituatie van arbeidsmigranten te voorkomen.

Integreer het SNF- en AKF-keurmerk (aanbevelingen 4.3.A en 4.3.D)

- De meeste aanbevelingen op het gebied van huisvesting gaan over het zorgen voor een betere kwaliteit van de huisvestingslocaties. Die is volgens het Aanjaagteam nog te vaak onder de maat. De sociale partners in de uitzendbranche en in de agrarische sector hebben in het verleden twee verschillende (private) keurmerken ingesteld voor de huisvesting van arbeidsmigranten in hun sectoren. Het advies van het Aanjaagteam was om de keurmerken SNF en AKF te integreren en daarbij op een aantal punten de normen naar boven bij te stellen.
- De bestuurders van Stichting Normering Flexwonen (SNF) en het Agrarisch Keurmerk Flexwonen (AKF) zijn overeengekomen dat er inzet is om tot een fusie te komen met daarbij de integratie van de normen en keurmerken. Accreditering van het keurmerk is van belang vanuit de behoefte om de kwaliteit van het keurmerk te borgen en voor de gecertificeerde ondernemingen. Bestuurlijk is besloten om accreditatie volgens ISO17020 in te richten. Het harmoniseren van de inhoud van de norm voor huisvesting 'jaarrond' is zo goed als afgerond. Het vaststellen van de eisen voor de module agrarische seizoenshuisvesting loopt nog. Het moment van daadwerkelijke integratie van de beide keurmerken zal afhangen van de discussie hierover en de tijd die daarna nodig is voor accreditatie. Eind 2023 zal naar verwachting gewerkt worden met één keurmerk voor de huisvesting van arbeidsmigranten.
- Zoals eerder aangegeven kunnen gemeenten in het kader van de verhuurvergunning de eis opnemen dat voldaan wordt aan het geïntegreerde SNF/AKF keurmerk.
- Het voldoen aan een aantal afspraken van bouwkundige aard is onderdeel van de integratie van AKF en SNF. Bij de integratie van beide keurmerken worden ook afspraken gemaakt over een overgangsregeling voor bestaande huisvesting (aanbeveling 4.3.B).

Provincie Zuid-Holland heeft in haar omgevingsverordening opgenomen dat:

Een bestemmingsplan dat voorziet in de tijdelijke of permanente huisvesting van arbeidsmigranten houdt rekening met ten minste de normenset voor huisvesting van arbeidsmigranten van het register van de Stichting Normering Flexwonen of een eventuele opvolger daarvan.

(inwerkingtreding: 1 dec 2022)

Aangepaste oppervlakenorm in het Bouwbesluit (aanbeveling 4.3.C)

De oppervlakenorm van het Bouwbesluit is leidend bij de handhaving van de Wet Goed Verhuurderschap. Met inwerkingtreding van de Omgevingswet (Ow) kunnen gemeenten de 15 vierkante meter norm straks zelf regelen, de norm wordt gedecentraliseerd.

Samenwerking tussen gemeenten en keurmerken in handhaving (aanbeveling 4.3.E)

Zie hiervoor paragraaf 4.3 die gaat over het verbeteren van de ondersteuning van gemeenten en hoofdstuk 6 dat gaat over samenwerking bij toezicht en handhaving op het gebied van werk en wonen.

4.2 Het zorgen voor meer huisvesting

Het Aanjaagteam stelde in het advies dat gemeenten en provincies gestimuleerd moeten worden om meer huisvesting voor arbeidsmigranten te realiseren. Daarbij past een grotere rol van het Rijk. Ook adviseert het Aanjaagteam dat provincies afspraken met gemeenten organiseren binnen de regio's. Bovendien zouden gemeenten bij het omarmen van nieuwe bedrijvigheid meer oog moeten hebben op de huisvesting van de arbeidsmigranten die daar aan het werk gaan.

Bij het Rijk bestaat geen inzicht in de precieze beschikbare en bezette huisvesting voor arbeidsmigranten. Dit komt deels doordat niet alle arbeidsmigranten een Nederlands verblijfsadres hoeven op te geven. Indien zij korter dan vier maanden in Nederland verblijven vallen zij onder de (niet verplichte) registratie van niet-ingezetenen. Ook wanneer dit verblijf langer wordt, schrijft men zich niet altijd in bij een gemeente. Sinds oktober 2022 kunnen arbeidsmigranten zich met een tijdelijk verblijfsadres in Nederland inschrijven bij de RNI's, zie hiervoor hoofdstuk 3. Vanaf volgend jaar wordt het daarom geleidelijk mogelijk om meer zicht te krijgen in de woningopgave voor arbeidsmigranten. Op dit moment zijn alleen het aantal gecertificeerde bedden vanuit AKF en SNF bekend. Bij AKF zijn dat 4.109 gecertificeerde bedden. SNF heeft 115.000 gecertificeerde bedden, verdeeld over 15.000 locaties.

Het tekort aan huisvestingsplekken voor arbeidsmigranten wordt door het Expertisecentrum Flexwonen geschat op 120.000 – 150.000 in 2021. De analyse van 2022 is nog niet beschikbaar. Op basis van een aantal ontwikkelingen, zoals de toegenomen concurrentie op de woningmarkt, is de inschatting dat het huisvestingstekort in 2022 zeker niet minder is geworden dan 2021.

Stand van zaken maatregelen

Afspraken over landelijke opgave, gemeentelijke opgave en regionale deals (aanbevelingen 4.2.A en 4.2.B)

Deze aanbevelingen worden in twee programma's van de minister voor VRO uitgevoerd: het programma Een thuis voor iedereen en het programma Woningbouw.

Een thuis voor iedereen

- Op 11 mei 2022 heeft de minister voor VRO het programma 'Een thuis voor iedereen' aangeboden aan de Tweede Kamer.¹⁷ Met dit programma wordt bij het uitbreiden van het woningaanbod rekening gehouden met de behoefte van de verschillende aandachtsgroepen, waaronder arbeidsmigranten. Tot en met 2030 moeten er 900.000 woningen bijkomen, waaronder 600.000 betaalbare woningen, waarvan 350.000 woningen voor mensen met een middeninkomen en 250.000 sociale huurwoningen door woningcorporaties (2/3 betaalbaar wonen). Daarnaast wordt toegewerkt naar meer balans in de woningvoorraad met een streven naar 30 procent sociale huurwoningen. In de verplichte woonzorgvisie maken gemeenten zichtbaar wat de behoefte is aan huisvesting van aandachtsgroepen. Het gaat daarbij om woningen maar ook om andere huisvestingsvormen als de zogeheten flexhotels met kamerbewoning die juist voor een deel van de arbeidsmigranten nodig zijn. De woonbehoefte krijgt een vertaling in de woningbouwprogrammering (regionale woondeals). Hier ligt ook een relatie met de effectrapportage bij nieuwe bedrijvigheid, zie de toelichting bij aanbeveling 4.2.C.
- In 2022 zijn de landelijke definities voor aandachtsgroepen bepaald. In het eerste kwartaal van 2023 wordt het wetsvoorstel versterking regie op volkshuisvesting in consultatie gebracht. In 2023 maken alle gemeenten woonzorgvisies als uitwerking van de regionale woondeals. De woonzorgvisies vormen de basis voor gemeenten om op lokaal niveau bindende wederkerige afspraken te maken met woningcorporaties, particuliere verhuurders, zorgaanbieders/zorgkantoren en andere partijen. Met een integrale monitor gaat het Rijk vanaf eind 2023 de realisatie van de woonbehoefte van aandachtsgroepen volgen.

¹⁷ Kamerstuk 32 847, nr. 883.

- Eind mei 2022 is de taskforce versnelling tijdelijke huisvesting gestart. Deze taskforce heeft als doel ondersteuning te bieden bij de versnelde realisatie van tijdelijke huisvesting voor aandachtsgroepen, waaronder arbeidsmigranten. De taskforce ondersteunt gemeenten bij het realiseren van flexwoningen en het transformeren van gebouwen.

Dit jaar hebben zowel het Expertisecentrum Flexwonen als LTO Nederland - met subsidie van respectievelijk het ministerie van BZK en het ministerie van LNV - twee publicaties uitgebracht met voorbeelden van kwalitatief goede huisvesting voor arbeidsmigranten in flexwoningen. Beide publicaties zijn tijdens het landelijk congres arbeidsmigranten 'Twee jaar na Roemer en dan...?' op 12 mei jl. gepresenteerd.

- 'We merken er niets van', een [bundel met tien inspirerende en bijzondere wooninitiatieven voor de huisvesting van arbeidsmigranten](#) in verschillende gemeenten in Nederland.¹⁸ De bundel is bedoeld om te laten zien hoe het wél kan en op deze manier een stimulans te geven aan nieuwe initiatieven. Gemeenten, ondernemers, omwonenden en arbeidsmigranten komen zelf aan het woord.
- Een plek onder de zon - Inspiratieboek tijdelijke huisvesting internationale medewerkers.¹⁹ Het boek inventariseert de succesfactoren uit de praktijk vanuit verschillende goede voorbeelden door heel Nederland.

Stimuleringsregelingen

- Het programma 'Woningbouw', dat op 11 maart 2022 aan de Tweede Kamer is gestuurd beschrijft de aanpak om de woningbouw te versnellen.²⁰ Gemeenten kunnen een beroep doen op de Woningbouwimpuls voor het versnellen van de bouw, het vergroten van het aantal nieuwbouwwoningen in een project of het vergroten van de betaalbaarheid van die woningen. In augustus 2022 is de vierde tranche hiervan opengesteld. Het kabinet heeft 300 miljoen euro beschikbaar gesteld voor de vierde tranche, wat de bouw van circa 40.000 woningen kan versnellen.
- Daarnaast is 100 miljoen euro vrijgemaakt voor projecten, onder meer voor de huisvesting van arbeidsmigranten. De doelstellingen uit het programma Woningbouw zijn versneld naar de realisatie van in totaal 37.500 flexwoningen in de periode 2022-2024 (2022: 7.500, 2023: 15.000, 2024: 15.000). Hierover zijn afspraken gemaakt met medeoverheden die versneld extra prioriteit geven voor het beschikbaar stellen van locaties en het gereedmaken voor bebouwing daarvan.
- Net als in 2020 en 2021 stelt het ministerie van BZK een bedrag beschikbaar voor het vergroten van het woningaanbod voor aandachtsgroepen, waaronder arbeidsmigranten. In 2022 is ruim 52 miljoen euro beschikbaar gesteld voor de regeling aandachtsgroepen. Circa 14% van de aanvragen in de eerdere tranche is voor het realiseren van woonruimtes voor arbeidsmigranten. Voor 2023 is er circa 38 miljoen euro beschikbaar. Met een bijdrage uit de regeling kunnen financiële belemmeringen bij gemeenten worden weggenomen, waardoor de huisvesting van aandachtsgroepen kan worden gerealiseerd.

Effectrapportage bij nieuwe bedrijvigheid (aanbeveling 4.2.C)

- Het advies van het Aanjaagteam aan gemeenten en provincies was om bij de besluitvorming over nieuwe bedrijvigheid de huisvestingsvraag als gevolg van de inzet van arbeidsmigranten onderdeel te maken van het vestigingsbeleid. Daardoor worden mogelijke knelpunten met betrekking tot de huisvesting van arbeidsmigranten eerder gesignaleerd.
 - In de huidige situatie komt bij de vergunningaanvraag voor het plaatsen van bijvoorbeeld een distributiecentrum het onderwerp huisvesting vaak niet aan bod, terwijl hier wel vaak gewerkt gaat worden met arbeidsmigranten die huisvesting nodig hebben. De aanbeveling luidt dat bij besluitvorming over nieuwe bedrijvigheid gemeenten en provincies de huisvestingsvraag als gevolg van de inzet van arbeidsmigranten onderdeel maken van het vestigingsbeleid. Een aantal provincies maakt hier reeds beleid op, de vraag is of dit afdoende is.

¹⁸ [We merken er niets van – Tien inspirerende voorbeelden van goede huisvesting voor arbeidsmigranten](#), Expertisecentrum Flexwonen (mei 2022).

¹⁹ [Een plek onder de zon – Inspiratieboek tijdelijke huisvesting van internationale medewerkers](#), LTO Nederland en Greenports Nederland (mei 2022).

²⁰ Kamerstuk 32 847, nr. 878.

- De VNG werkt daarom in het ondersteuningsprogramma (zie verderop onder paragraaf 4.3 en ook in hoofdstuk 7) samen met gemeenten en provincies aan de verdere ontwikkeling van de bedrijfseffectrapportage. Met dit instrument kunnen afspraken gemaakt worden met bedrijven over de huisvesting arbeidsmigranten bij nieuwe bedrijvigheid. Ook het Rijk zal aanhaken bij de opzet van een effectrapportage die een handreiking biedt in deze situaties. De verwachting is dat de ontwikkeling van de effectrapportage afgerond is in het tweede kwartaal van 2023.

4.3 Het verbeteren van de ondersteuning van gemeenten

Deze aanbevelingen richten zich op het advies van het Aanjaagteam dat het Rijk gemeenten en provincies gaat helpen om effectief te kunnen sturen op de complexe huisvestingsvraagstukken en om beter op te treden tegen misstanden.

Stand van zaken maatregelen

Inzicht in bestaande sturingsmogelijkheden (aanbeveling 4.1.A)

- Het doel van deze aanbeveling is om meer inzicht te geven aan gemeenten in de bestaande mogelijkheden op het gebied van ruimtelijke ordening en huisvesting. Gemeenten kunnen gebruik maken van de opgestelde 'Handreiking huisvesting arbeidsmigranten', deze helpt bij het handhaven van huisvesting voor arbeidsmigranten. Gemeenten zijn hiervoor verantwoordelijk en krijgen ondersteuning voor hun taken vanuit het ondersteuningsprogramma.
- De VNG werkt bovendien aan de hierboven genoemde bedrijfseffectrapportage. Het doel is om gemeenten in staat te stellen om bij de vestiging van nieuwe grote bedrijven afspraken te maken over de benodigde (nieuwe) huisvesting van arbeidsmigranten.
- Waar gemeenten vragen hebben of ondersteuning wensen kan door de VNG daarop ingespeeld worden.

Invoering verhuurdersvergunning (aanbeveling 4.1.B)

- Zoals beschreven in paragraaf 4.1 wordt in het wetsvoorstel Goed Verhuurderschap onder andere geregeld dat gemeenten een verbod kunnen invoeren voor de specifieke verhuur aan arbeidsmigranten, zonder verhuurdersvergunning. Ook kunnen specifieke kwaliteitseisen worden gesteld voor de verhuurdersvergunning, zoals het maximumaantal personen per verblijfsruimte en de aanwezigheid van sanitair, was- en kookvoorzieningen. Per huishouden dient een eigen af te sluiten ruimte beschikbaar te zijn. De VNG werkt aan een modelverordening en handreiking over hoe gemeenten met de nieuwe instrumenten vanuit de Wet Goed Verhuurderschap om kunnen gaan.

Handhaving door gemeenten (aanbeveling 4.1.C)

- Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de handhaving. Zij krijgen ondersteuning voor hun taken vanuit het ondersteuningsprogramma van de VNG. Hiervoor is een werkgroep opgericht vanuit de VNG om een barrièremodel te ontwikkelen om 'kwaadwillende partijen' minder mogelijkheden te bieden. Daarnaast wordt er gewerkt aan manieren om meer in samenhang met andere partijen handhavend op te treden tegen onrechtmatige situaties.
- Verder is de VNG een pilot gestart met de Arbeidsinspectie in een regio van acht gemeenten in Noord-Limburg om een nieuwe werkwijze te ontwikkelen om onder de mogelijkheden die de Landelijke Stuurgroep Interventieteams (LSI) biedt in samenwerking handhavend en toezichthoudend op te treden tegen onrechtmatige situaties bij uitzenders, inleners en huisvesters. Dit wordt begin 2023 geëvalueerd en waar mogelijk verder toegepast in andere regio's. Zie hiervoor ook paragraaf 6.1.
- Om gemeenten te faciliteren in de handhaving krijg zij eenmalig €9,2 miljoen in 2023 en structureel €12,4 miljoen vanaf 2023 voor de handhaving op de Wet Goed Verhuurderschap.

Deze en andere activiteiten om gemeenten bij het maken van beleid op het gebied van huisvesting en de aansturing daarbij te ondersteunen, voert de VNG sinds maart 2022 uit, in het kader van een driejarig ondersteuningsprogramma voor gemeenten (zie ook aanbeveling 7.2.C en 7.2.E in hoofdstuk 7).

4.4 Het zorgen voor een betere huurpositie

Om de woonbescherming van arbeidsmigranten te verbeteren en hun afhankelijkheid van hun werkgever in te perken, adviseerde het Aanjaagteam om een zelfstandig huurcontract in te voeren voor alle woonvormen, ook die op een bedrijfsterrein of in een vorm van groepsgewijze huisvesting. Onderdeel van dit zelfstandig huurcontract is een opzegtermijn van minimaal één maand. Bij een verblijf van naar verwachting korter dan 4 maanden kan volgens het Aanjaagteam een contract ‘naar aard van korte duur’ volstaan. Deze termijn sluit aan bij de verplichting dat de arbeidsmigrant zich bij een verblijf langer dan 4 maanden als ingezetenen bij de gemeente inschrijft. Na 4 maanden past een huurcontract met meer rechtsbescherming.

Uit de evaluatie van de wet doorstroming huurmarkt 2015 is gebleken dat er in veel situaties helemaal geen huurcontract wordt aangeboden aan arbeidsmigranten.

Stand van zaken maatregelen

Een zelfstandig huurcontract voor alle woonvormen (aanbeveling 4.4.A)

- In lijn met het advies van het Aanjaagteam geldt het uitgangspunt dat ‘short stay’ huurcontracten beperkt worden tot een maximale duur van 4 maanden.
- Het Aanjaagteam heeft aanbevolen dat elk huurcontract voor een arbeidsmigrant een opzegtermijn van minimaal één maand moet hebben. Dit is inmiddels opgenomen in de Cao’s van de uitzend- en van de vleessector (zie ook hoofdstuk 2.2); “Als de uitzendovereenkomst eindigt geldt een overgangstermijn van vier weken waarbinnen de uitzendkracht de huisvesting die hij huurt van de uitzendonderneming dient te verlaten. De huurprijs blijft maximaal gelijk aan de huurprijs tijdens het dienstverband.”
- Bij een verblijf van langer dan 4 maanden in de huisvesting - dit is ook het moment waarop men zich als ingezetene moet inschrijven - zou het wonen gebaseerd moeten zijn op een contractvorm met meer rechtsbescherming.
- Zoals in de Jaarrapportage Arbeidsmigranten 2021 is aangegeven, volgt uit de evaluatie van de tijdelijke huurcontracten dat deze contracten voor de specifieke situatie van verhuur aan arbeidsmigranten in de uitzendsector niet worden gebruikt en ook niet geschikt zijn. Daarom bereidt het ministerie van BZK in overleg met de stakeholders een speciale contractvorm in het huurrecht voor, een doelgroepcontract voor arbeidsmigranten. Het doel is daarmee, passend bij de specifieke situatie, de huurbescherming van de arbeidsmigrant in de sector te verbeteren. De planning is dat dit meegenomen wordt in het wetsvoorstel voor aanpassing van tijdelijke huurcontracten. Dit wetsvoorstel wordt in het eerste kwartaal van 2023 in consultatie gebracht.

Ontkoppeling huur- en arbeidscontract (aanbeveling 4.4.B)

- In navolging van het advies van het Aanjaagteam wordt de loskoppeling van huur en arbeid geregeld in het wetsvoorstel Goed Verhuurderschap verplicht gesteld (zie ook paragraaf 4.1). Onderdeel van de algemene regels in dit wetsvoorstel is dat straks bij de verhuur aan arbeidsmigranten een schriftelijk en zelfstandig huurcontract aan de gebruiker van de woonruimte wordt aangeboden.

5. Zorg en Welzijn

Gezondheid en welzijn van Arbeidsmigranten

5.1.A Regel verlengde zorgfaciliteiten

5.1.B Bevorder toegankelijkheid van de verzekeringspolis

5.1.C Voldoende medische voorzieningen in de regio

De aanbevelingen van het Aanjaagteam met betrekking tot de gezondheid en welzijn van arbeidsmigranten concentreren zich op toegang tot goede gezondheidszorg tijdens het verblijf in Nederland en dat bij de toegang tot zorg geen afhankelijkheid is van de werkgever. Het Aanjaagteam beveelt aan om ervoor te zorgen dat arbeidsmigranten niet direct zonder zorgverzekering komen te zitten, wanneer zij hun werk verliezen. Daarnaast adviseert het Aanjaagteam om de toegang tot de verzekeringspolis te verbeteren en te zorgen voor voldoende medische voorzieningen in de regio waar veel arbeidsmigranten werken.

De maatregelen vallen onder het volgende doel van de aanbevelingen zoals opgesteld door het Aanjaagteam.

1. Goede (medische) zorg in Nederland, zonder afhankelijk te zijn van de werkgever

Daarnaast wordt in paragraaf 5.2 stilgestaan bij ontwikkelingen bij de problematiek van dak- en thuisloze arbeidsmigranten. Dit zijn opgaven die na het uitbrengen van advies van het Aanjaagteam geagendeerd zijn.

5.1 Goede zorg in Nederland, zonder afhankelijk te zijn van de werkgever

In Nederland zijn circa 17,5 miljoen mensen verzekerd voor de Zorgverzekeringswet (Zvw), daaronder vallen ook arbeidsmigranten. Hoeveel arbeidsmigranten verzekerd zijn, wordt niet geregistreerd. Veel arbeidsmigranten zijn verzekerd, waarbij de werkgevers vaak de verzekering regelen en de zorgpremie betalen door een inhouding op het loon. Het Aanjaagteam signaleerde problemen van arbeidsmigranten die onverzekerd raken doordat het werk is gestopt terwijl zij nog wel in Nederland verblijven en adviseerde daarom aan het kabinet om te regelen dat ook onverzekerde arbeidsmigranten de kosten voor noodzakelijke zorg vergoed krijgen.

Stand van zaken maatregelen

Medische noodzakelijke zorg aan onverzekerden – regel verlengde zorgfaciliteiten (aanbeveling 5.1.A)

- In de kabinetsreactie op de aanbevelingen van het Aanjaagteam heeft het vorige kabinet aangegeven dat de 'Subsidieregeling medisch noodzakelijke zorg aan onverzekerden' de kosten van medisch noodzakelijke zorg vergoedt voor zorg aan onverzekerde personen, zoals onverzekerde arbeidsmigranten.
- De kosten van zorg aan onverzekerbare vreemdelingen (bijvoorbeeld arbeidsmigranten die onrechtmatig verblijven in Nederland) komen ten laste van de Subsidieregeling Onverzekerbare Vreemdelingen (SOV) als de patiënt deze zelf niet kan betalen. In het rapport evaluatie SOV (2021) in opdracht van VWS is opgenomen dat uit de cijfers en de interviews is gebleken dat zorg aan arbeidsmigranten uit 12 EU-landen een substantieel aandeel (38%) van de SOV aanvragen voor zijn rekening neemt en bijna een derde van de kosten beslaat. De aanname is dat dit vooral arbeidsmigranten betref die al langere tijd in Nederland verblijven, en onverzekerd zijn geraakt. De totale uitgaven zorgkosten SOV kwamen in 2021 uit op ca. € 44,5 miljoen.
- Eno en Zorg & Zekerheid bieden een financiële garantstelling voor zorgaanbieders voor het behandelen van internationaal werkenden tot 30 dagen na beëindiging van de verzekering. Dit maakt dat zorgverleners minder huiverig zijn om internationaal werkenden te behandelen.

Bevorder toegankelijkheid informatie over de zorgverzekering (aanbeveling 5.1.B)

- De verzekerde populatie van arbeidsmigranten bevindt zich voornamelijk bij een aantal specifieke zorgverzekeraars. Deze zorgverzekeraars hebben geregeld dat de verzekerde ook op manieren buiten DigiD om kan inloggen in de 'Mijn Omgeving' van de zorgverzekering. Hiervoor ondervonden arbeidsmigranten problemen omdat zij niet in het bezit waren van een DigiD en dus niet konden inloggen. Dit probleem is bij deze aanbieders nu aangepast. Inmiddels wordt ook de mogelijkheid voor arbeidsmigranten om een Nederlandse DigiD aan te vragen vergemakkelijkt, zie paragraaf 3.3.
- LTO Nederland heeft een zorgverzekeringcollectief geregeld, voor in het bijzonder internationale medewerkers van haar leden en achterban, door middel van een intermediair. LTO Arbeidskracht werkt samen met verschillende zorgverzekeraars.
- Na een uitvraag onder zorgverzekeraars, blijkt dat het merendeel van de zorgverzekeraars (polis) informatie ook in het Engels beschikbaar stelt. Een aantal zorgverzekeraars die zich in de verzekeringsmarkt specifiek richten op de doelgroep arbeidsmigranten stellen ook documenten in het Pools en Roemeens ter beschikking:

CZ, Zilveren Kruis, Zorg & Zekerheid en Eno	Deze zorgverzekeraars bieden de mogelijkheid om met een andere Europese DigiD in te loggen in 'Mijn Omgeving'. Zorgverzekeraar Eno heeft de MijnOmgeving toegankelijk gemaakt met tweestaps authenticatie.
Eno	De 'mijn omgeving' is beschikbaar in het Nederlands en Engels. De belangrijkste documenten worden in de eigen taal opgesteld, voor de andere documenten kan dit in het Nederlands, Engels, Pools en Roemeens. Er is een onboardingsproces ingericht, waarbij internationaal werkenden vanaf start van de verzekering via e-mail worden meegenomen in hoe een zorgverzekering werkt in Nederland.
HollandZorg	Buiten de 'mijn omgeving' worden er, naast Nederlands en Engels, ook documenten en informatie in het Pools en Roemeens beschikbaar gesteld.
Zilveren Kruis	De polisvoorwaardenboekjes voor de producten van seizoenarbeiders zijn niet in het Engels vertaald. Zilveren Kruis heeft een webpagina, waar klanten in het Engels worden opgevangen. De website in het Engels is te vinden onder: Your healthcare insurance - Zilveren Kruis. Hierop zijn een aantal inhoudspagina's én salesfuncties vertaald.
Zorg en Zekerheid	In de 'mijn omgeving': alleen Nederlands, Buiten de 'mijn omgeving': generieke informatie ook in het Engels. En sommige formulieren in het Duits en Pools zoals aanmeldformulieren of machtigingsformulieren. Specifieke informatie over de verzekerde ook in het Pools en/of Roemeens.

Voldoende medische voorzieningen in de regio (aanbeveling 5.1.C)

- Doordat arbeidsmigranten meestal slechts tijdelijk in Nederland zijn, zijn zij niet ingeschreven bij een huisarts. Het Aanjaagteam adviseert dat er afspraken worden gemaakt tussen zorgverzekeraars en huisartsen in de buurt van locaties waar veel arbeidsmigranten wonen. Er is sprake van een groeiend tekort aan huisartsen, dat dit jaar verder oploopt door de komst van ca. 80.000 ontheemden uit Oekraïne.
- De afgelopen jaren hebben zorgverzekeraars verschillende maatregelen getroffen om de toegang tot de zorg voor arbeidsmigranten te verbeteren, zie het kader hieronder. Zorgverzekeraars als Holland Zorg en Zorg & Zekerheid geven ook aan te willen faciliteren, maar zijn meestal niet preferent in de regio van de arbeidsmigrant.

Convenant ter verbetering van de toegang tot zorg voor arbeidsmigranten

Begin december 2022 hebben Zorgverzekeraars Nederland, het ministerie van SZW en het ministerie van VWS een convenant ondertekend. Dit convenant legt een gezamenlijke commitment vast om de toegang tot zorg voor arbeidsmigranten te verbeteren, op het gebied van:

- Zelfredzaamheid en onafhankelijkheid van arbeidsmigranten. Dit omvat onder andere betere informatievoorziening, toegang tot de polis en verzekeringspas. Daarnaast betreft het de zorgbemiddeling tussen verzekerde en zorgverleners.
- Verantwoordelijkheden van werkgevers. Hier gaat het met name om afspraken die zorgverzekeraars maken met werkgevers over collectiviteiten en de protocollen die zorgverzekeraars gebruiken om de betrouwbaarheid en integriteit van werkgevers te controleren.
- Verantwoordelijkheden van zorgaanbieders. Hierbij kan gedacht worden aan de toegang tot huisartsenzorg en de rol van zorgverzekeraars om zorgverleners aan te spreken op hun verantwoordelijkheid om ook zorg aan arbeidsmigranten te verlenen.

Gezondheidsverschillen terugdringen

Het ministerie van VWS financiert kennisinstelling Pharos middels een jaarlijkse instellingssubsidie. De inzet van Pharos is gericht op het terugdringen van gezondheidsachterstanden. Dit gebeurt onder andere door het verzamelen, verrijken en delen van kennis en expertise. Deze organisatie richt zich daarbij onder meer op de gezondheid van migranten, ook specifiek op de doelgroep arbeidsmigranten.

Het ministerie van VWS heeft in het kader van de subsidie afgesproken dat Pharos in 2022:

- Kennis over gezondheidsbevordering bij arbeidsmigranten ter beschikking stelt aan organisaties die invloed hebben op de arbeidsomstandigheden van arbeidsmigranten zoals bijvoorbeeld vakbonden, werkgevers en uitzendbureaus.
- Kennisproducten doorontwikkelt voor zorgprofessionals zodat deze ook toepasbaar zijn voor een bredere groep arbeidsmigranten, bijvoorbeeld middels een handreiking of het verstrekken van informatie via 'Huisartsmigrant'.
- Producten voor arbeidsmigranten in eigen taal ontwikkelt zodat zij zelfredzaam worden in de Nederlandse wereld van zorg en welzijn, onder andere middels begrijpelijke informatie over zorg, gezondheid, leefstijl en psycho-educatie.
- Kennis deelt over hoe zorg en ondersteuning passend te organiseren, gevoed door kennis en praktijkvoorbeelden uit koplopergemeenten, zorgverleners en werkgevers. Tevens het belang van een integrale aanpak van de gezondheid van arbeidsmigranten, bijvoorbeeld in samenhang met huisvesting en arbeidsmarktpositie, onder de aandacht bij beleidsmakers brengen.

In 2021 had Pharos in kaart gebracht welke spelers er op het thema arbeidsmigranten en gezondheid actief en van belang zijn; welke kennis reeds beschikbaar is en welke vragen er nog leven rond dit thema. Dit heeft geleid tot een rapportage die begin 2022 is opgeleverd aangaande de gezondheid en welzijn van arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa in Nederland en de toegang tot zorg. Om de aanbevelingen uit het Pharos rapport een stap verder te brengen is een kennissessie georganiseerd met Pharos, het Kennisinstituut Integratie en Samenleving (KIS) en VWS. Binnen VWS wordt begin 2023 afgestemd aan welke aanbevelingen in het beleid van VWS vorm wordt gegeven en op welke wijze.

Eind december 2022 heeft het ministerie van VWS nieuwe subsidieafspraken met Pharos vastgelegd voor 2023. Daarin is er wederom aandacht voor het thema arbeidsmigranten en wordt er voortgebouwd op de inzet van 2022.

5.2 Opvang dak- en thuisloze arbeidsmigranten

Op 13 september 2022 is het Plan van Aanpak kwetsbare dakloze EU-burgers aangeboden aan de Tweede Kamer.²¹ In een overleg tussen de staatssecretaris van VWS en een aantal gemeenten in het voorjaar van 2021 werd de problematiek rondom kwetsbare dakloze EU-burgers besproken. De groep stond al langer op het netvlies van overheden, maar de omvang en ernst van de problematiek kwam door de ingezette noodopvang in het kader van de corona-lockdown beter in beeld.

Dit Plan van Aanpak is opgesteld door de ministeries van VWS, SZW en JenV, in samenwerking met de VNG en de G4 gemeenten. Het is opgesteld om de doelgroep kwetsbare dakloze EU-burgers perspectief te bieden, menselijk leed te verminderen, overlast op straat te verminderen en mensen die niet rechtmatig in Nederland verblijven terug te laten keren naar het land van herkomst. De onderzoeksresultaten van het IVO onderzoek 'Midden- en Oost-Europese werknemers in kwetsbare posities: Handvatten voor preventiebeleid en terugdringen van dakloosheid en verslaving'²² zijn zoveel mogelijk verwerkt in het Plan van Aanpak.

Met dit plan van aanpak wordt beoogd:

1. een gedifferentieerde aanpak om dakloosheid bij verschillende groepen EU-burgers te voorkomen en terug te dringen;
2. meer bescherming conform EU-regelgeving aan kwetsbare EU-arbeidsmigranten die hun baan verliezen en als gevolg daarvan dakloos raken;
3. een beter zicht op opgebouwde rechten van individuele arbeidsmigranten;
4. een betere aanpak van uitzichtloze dakloosheid bij EU-burgers;
5. een bijdrage aan de vermindering van stigmatisering van de totale groep EU-burgers die voor werk naar ons land migreert en een zinvolle bijdrage levert aan onze economie.
6. versterking van lokale samenwerking tussen de gemeenten en de migratieketen om terugkeer te realiseren.

In het licht van de samenwerking met de G4 zijn de gemeenten Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Rotterdam gestart met een pilot. Hierin worden alle bovenstaande doelen meegenomen. In de pilot ligt de focus op sobere kortdurende opvang met extra ondersteuning voor dakloze EU-burgers om terug aan het werk te gaan of om terug te geleiden naar land van herkomst. Naar verwachting gaan meer gemeenten meedoen aan deze pilot.

²¹ Kamerstuk 29 325, nr. 136.

²² IVO – [Midden- en Oost-Europese werknemers in kwetsbare posities, handvatten voor preventie en terugdringen van dakloosheid en verslaving](#) (juni 2022).

6. Handhaving en Toezicht

Het toezicht en de handhaving ter bestrijding van misstanden bij arbeidsmigranten is primair belegd bij de Arbeidsinspectie voor het toezicht en de handhaving op de werkvloer, en bij de gemeenten voor het toezicht en de handhaving op huisvesting. Daarnaast hebben de Belastingdienst, het UWV en de SVB een rol bij de afdracht van belastingen en sociale premies. Het is daarom belangrijk dat deze overheidspartijen goed samenwerken.

Om arbeidsmigranten beter te beschermen tegen misstanden en malafide ondernemers aan te pakken, zijn handhaving en toezicht belangrijk als sluitstuk. Het Aanjaagteam heeft verschillende aanbevelingen gedaan hoe de handhaving en aanpak van misstanden kan worden verbeterd.

De maatregelen vallen onder de twee doelen van de aanbevelingen zoals opgesteld door het Aanjaagteam.

1. Samenhang en samenwerking in toezicht met voldoende capaciteit
2. Verruimen sanctiemogelijkheden

H6 Betere handhaving en toezicht

6.1.A Samenhang in toezicht

6.1.B Gegevensuitwisseling

6.1.C Meer capaciteit

6.1.D Grensoverschrijdend werken

6.1.E Onaangekondigd inspecteren en meldplicht
aan Inspectie SZW

6.2.A Omgekeerde bewijslast

6.3.A Toezicht op registratie

6.1 Samenhang en samenwerking in toezicht met voldoende capaciteit

Deze aanbevelingen betreffen meer samenhang en samenwerking tussen publieke en private toezichthouders op het gebied van toezicht en handhaving. Daarbij hoort een goede (grensoverschrijdende) samenwerking tussen alle betrokken instanties, waarbij tevens jaarlijks gerapporteerd wordt over de bereikte resultaten. Op het gebied van gegevensuitwisseling dient er een goede wettelijke basis te komen voor de betrokken partijen. Om alle aanbevelingen goed te kunnen bewerkstelligen zal ook de daarbij behorende capaciteit passend moeten zijn en waar noodzakelijk meegroeien.

Stand van zaken maatregelen

Samenhang in toezicht (aanbeveling 6.1.A)

- Het Aanjaagteam adviseerde om de samenwerking tussen inspectiediensten onderling en in de samenwerking met private toezichthouders structureel te verbeteren.
- Met het wetsvoorstel Waadi wordt in 2025 een publiek-privaat certificeringsstelsel voor de uitleners en inleners van arbeidskrachten ingevoerd, dat ook de wettelijke grondslag zal vormen voor de samenwerking tussen de private en publieke toezichthouders in het kader van dit stelsel.
- Met het wetsvoorstel Goed Verhuurderschap worden landelijke normen ingevoerd voor verhuurders en krijgen gemeenten de mogelijkheid een vergunningsplicht in te voeren voor verhuurders in bepaalde wijken en in het bijzonder voor verhuurders van woon- en verblijfsruimte aan arbeidsmigranten. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor toezicht en handhaving en elke gemeente dient een meldpunt in te richten.
- Ter versterking van de samenwerking met gemeenten en regionale samenwerkingsverbanden is de Arbeidsinspectie per 1 mei 2022 gereorganiseerd. Net als de rechterlijke macht en de RIEC's (Regionale Informatie- en Expertise Centra) in tien regio's zijn onderverdeeld, heeft de Arbeidsinspectie vanaf 1 mei 2022 ook een daarop aansluitende regionale structuur.
- Deze regionale structuur bestaat naast de landelijke Inspectieprogramma's zoals voor uitzendbureaus, schijnconstructies, bedrijven met gevaarlijke stoffen, of het programma arbeidsuitbuiting en ernstige

benadeling. Door middel van deze vernieuwde organisatiestructuur zet de Arbeidsinspectie in op betere samenwerking om eerlijk, veilig en gezond werk te bevorderen.

- [Landelijke, regionale](#) en lokale samenwerkingsverbanden, alsook grensoverschrijdende samenwerking zijn belangrijk om tot geïntegreerd toezicht te komen. Hieronder volgt een overzicht van de reeds bestaande samenwerkingsverbanden met betrekking tot handhaving en toezicht.

Overzicht bestaande landelijke en regionale Samenwerkingsverbanden

A. LSI (Landelijk Stuurgroep Interventieteam)

De LSI is een sinds 2003 bestaand samenwerkingsverband van onder meer UWV, Belastingdienst, SVB, OM, IND, de Arbeidsinspectie en een groot aantal gemeenten (vertegenwoordigd door de VNG). Doel van deze samenwerking is het voorkomen en terugdringen van belasting- en premiefraude, toeslagenfraude, uitkeringsfraude en overtredingen van arbeidswetgeving en daarmee samenhangende misstanden. Daarnaast wordt er op deze manier gewerkt aan het draagvlak voor de sociale zekerheid en het vergroten van de leefbaarheid in wijken. Onder de LSI wordt een groot aantal projecten uitgevoerd dat divers is van karakter: meestal betreft het lokale of regionale projecten, soms landelijk.

De afgelopen jaren krijgt de problematiek rond arbeidsmigranten een steeds grotere plaats binnen de LSI-activiteiten. Binnen LSI-verband lopen veel gemeentelijke projecten die bijvoorbeeld gericht zijn op specifieke wijken. Deze projecten hebben veelal niet direct de problematiek van arbeidsmigranten als invalshoek. Bij de uitvoering van deze projecten komt de problematiek van en bij arbeidsmigranten wel steeds zichtbaarder naar voren. Een voorbeeld hiervan is dat bijvoorbeeld panden op papier leeg staan, maar dat in de praktijk blijkt dat daar toch arbeidsmigranten worden gehuisvest. Dergelijke inzichten maken een gerichte aanpak beter mogelijk.

B. AMU (Samenwerkingsverband Aanpak Misstanden Uitzendbureaus)

Sinds de oprichting van AMU in 2012, werken de Belastingdienst, UWV en de Arbeidsinspectie samen aan complexe zaken waar bijvoorbeeld overtreding van arbeidswetten, belastingontduiking, vervalsing van identiteitsdocumenten, gefingeerde dienstverbanden en georganiseerde uitkeringsfraude een rol spelen. Er vinden gezamenlijke analyses en onderzoeken plaats. AMU werkt ook samen met de SVB, IND, de politie, gemeentes, de RIEC's, SNA, SNF en SNCU, alsmede de vakbonden en de brancheorganisaties. Tot medio 2018 was AMU een LSI-project. Daarna is de samenwerking losgekoppeld van de LSI en wordt samengewerkt op grond van artikel 64 van de wet SUWI. De huidige looptijd van de samenwerking eindigt op 31 december 2022. Er wordt gewerkt aan de verlenging van de afspraken met weer een looptijd van vier jaar.

Binnen AMU werken de toezicht- en opsporingsafdelingen van de verschillende organisaties samen. Dit betekent dat sommige zaken via het bestuursrecht worden behandeld en andere zaken via het strafrecht.

C. RIEC (Regionale Informatie- en Expertise centra) en LIEC (Landelijk Informatie- en Expertise centrum)

De tien Regionale Informatie- en Expertise Centra (RIEC's) en het Landelijk Informatie- en Expertise Centrum (LIEC) ondersteunen sinds 2018 bij de aanpak van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit in Nederland. Dit doen zij door:

- Het vergroten van de bewustwording over de problematiek bij de overheid en private partijen.
- Het ondersteunen en versterken van samenwerking binnen de overheid en met publiek-private partners.
- Het delen van kennis en expertise op het gebied van de bestuurlijke en integrale aanpak van ondermijnende criminaliteit.

In de tien RIEC's werken o.a. de politie, het OM, het UWV, gemeenten, provincies, de Belastingdienst, de NVWA en de Arbeidsinspectie samen aan de integrale aanpak van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit in Nederland (straf- en bestuursrechtelijk én fiscaal). Het gaat dan bijvoorbeeld om georganiseerde drugscriminaliteit, mensenhandel en witwassen. Het LIEC zorgt voor verbinding tussen de RIEC's onderling en met de landelijke partners. Daarnaast coördineert het LIEC bij regio-overstijgende criminaliteitsproblemen, zoals bij criminele motorbendes, de landelijke aanpak. Daarnaast is er het EURIEC (Euroregionaal Informatie- en Expertisecentrum), onderdeel van het RIEC Limburg, dat zich richt op de grensoverschrijdende bestuurlijke aanpak van ondermijning in het grensgebied van België, Nederland en Duitsland. Het EURIEC is sinds september 2019 operationeel, en de tweede fase eindigt in 2023.

D. FRIT (Flexibel Regionaal Interventie Team)

Het FRIT (opererend onder de vlag van de LSI) is begin 2022 in Noord-Limburg opgericht om de positie van arbeidsmigranten te verbeteren. Met de inzet van het FRIT wordt een pilotproject uitgevoerd om de problematiek rondom arbeidsmigranten in kaart te brengen en de excessen hierin aan te pakken. Begin 2023 wordt het FRIT geëvalueerd. Vanuit verschillende ketenpartners van het FRIT is de wens uitgesproken deze pilot breder uit te rollen naar andere regio's.

Aan het FRIT nemen de volgende partijen deel: Venlo, Venray, Peel en Maas, Horst aan de Maas, Beesel, Bergen(L), Mook en Middelaar en Gennep, UWV, SVB, IND, Politie en de Arbeidsinspectie.

Om de problematiek op het gebied van werk en slechte huisvesting van arbeidsmigranten aan te pakken wordt de problematiek in samenhang gezien en aangepakt.

Het FRIT heeft als doel om :

- Binnen de deelnemende gemeenten de risicovolle werkgevers, uitzendbureaus, huisvesters en de samenhang hierin in beeld te brengen.
- Hierbij een gezamenlijke aanpak te formuleren.
- Het uitvoeren van meerdere, elkaar versterkende interventies, zowel repressief als preventief. Als inzet van preventief toezicht kan worden gedacht aan het inzetten van communicatie en het maken van brancheafspraken met relevante partijen.
- Het ontwikkelen van een gezamenlijke indicatorenset voor een integrale aanpak van de weergegeven problematiek.
- Gemeenten zouden graag willen dat ook de Belastingdienst aansluit bij de aanpak binnen het FRIT. Tot op heden is dit door problemen met gegevensdeling niet mogelijk gebleken.

E. PIT (Peelland Interventie Team)

Sinds 2017 speelt het Peelland Interventie Team (PIT) een belangrijke rol bij de integrale aanpak van de ondermijnende criminaliteit, handhavingssknelpunten en bij overlast.

Het PIT is een interventieteam onder de regie van de gemeenten Asten, Deurne, Gemert-Bakel, Helmond, Laarbeek en Someren waarbij de aansturing op één centraal punt ligt. Er zijn regelmatig controles bij panden en locaties waarvan sterk het vermoeden bestaat dat er sprake is van misstanden of niet voldoen aan wet- en regelgeving. Het team kijkt naar o.a. brandveiligheid, boekhouding, illegale bewoning, vergunningen, inschrijving Basisregistratie Personen (BRP), mensenhandel, sociale zekerheidsfraude en andere overtredingen. Het PIT werkt nauw samen met zorg- en welzijnsinstanties om ervoor te zorgen dat herhaling wordt voorkomen.

Het PIT bestaat uit zes gemeenten, politie Oost-Brabant, de Afdeling Vreemdelingen Identificatie Mensenhandel (AVIM), Veiligheidsregio Brabant Zuid-Oost (VRBZO) en Senzer. Zij werken nauw samen met de Arbeidsinspectie, de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA), Enexis, GGD, UWV, de Omgevingsdienst Zuidoost Brabant (ODZOB) en de Belastingdienst. Daarnaast staat het team in nauw contact met het Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC) en de Taskforce Brabant Zeeland. Sinds de start van het PIT team zijn de afgelopen vijf jaar 155 gezamenlijke acties uitgevoerd in de regio. Ook de komende vier jaar wordt de samenwerking voortgezet.

F. Fieldlab

In 2020 werd een Fieldlab opgezet, dat zich volledig richt op de uitbuiting van (Poolse) arbeidsmigranten in het Westland, team 'GO West'. Er zijn twee Fieldlabs die gericht zijn op arbeidsmigratie, een op huisvesting en een op het Westland. In die Fieldlabs werken OM, politie, de Arbeidsinspectie, Glastuinbouw Nederland en ABU naast elkaar om concrete activiteiten uit te voeren. Met dit team wordt integraal samengewerkt, en nagedacht over de beste aanpak en gehandeld.

Verbetering van gegevensuitwisseling (aanbeveling 6.1.B)

- Het Aanjaagteam adviseerde om een wettelijke basis te creëren voor gegevensuitwisseling tussen zowel publieke toezichthouders onderling als tussen publieke en private toezichthouders.
- Om dit te bereiken werd o.a. geadviseerd om een onafhankelijk bureau in te schakelen om een gedegen probleemanalyse uit te voeren en een plan op te stellen om gegevensuitwisseling tussen toezichthouders te versterken. In het rapport is rekening gehouden met de veelheid aan gegevensuitwisseling die er nu al is, zoals in LSI-verband (**Landelijke Stuurgroep Interventieteam**) en met de juridische mogelijkheden op basis van de AVG.²³ De adviezen van het onderzoeksbureau zijn door de verschillende betrokken toezichthouders bestudeerd en worden meegenomen bij de uitwerking van de aanbeveling voor meer samenhang in het toezicht, zodat er integraal samengewerkt kan worden met een wettelijke grondslag.
- Met het oog op het verbeteren van de gegevensuitwisseling tussen alle toezichthouders, wordt vanuit een werkgroep aan de slag gegaan met interne en externe inventarisatie van de knelpunten rond gegevensuitwisseling in de handhaving en toezicht. De uitkomsten van deze inventarisatie kunnen worden benut bij het vormgeven van de wettelijke basis voor gegevensuitwisseling in het wetsvoorstel Waadi voor de certificeringsplicht van uitzendbureaus en de verdere inrichting daarvan.

Meer capaciteit voor de Arbeidsinspectie bij verplichte certificering van uitzendbureaus

(aanbeveling 6.1.C)

- Op basis van de aanbevelingen van het Aanjaagteam komt er naar verwachting vanaf 1 januari 2025 een certificeringsplicht voor uitleners. Uitzendbureaus mogen dan alleen nog mensen uitlenen als ze gecertificeerd zijn en inleners mogen alleen gebruik maken van uitzendbureaus die gecertificeerd zijn. De Arbeidsinspectie heeft de opdracht toe te zien op deze certificeringsplicht bij uitleners en inleners.
- Het kabinet begroot ten behoeve van deze handhaving van de certificeringsplicht in 2023 6,3 miljoen euro en vanaf 2024 structureel 10,5 miljoen euro. Hiermee is naar schatting 90 FTE beschikbaar voor dit deel van het publieke toezicht op uitzendbureaus.
- Vooruitlopend op de voorziene inwerkingtreding van het verplichte certificeringssysteem vanaf 2025 is de Arbeidsinspectie begonnen met het vormgeven van de toezicht-aanpak op de certificeringsplicht en de daarbij behorende opschaling van de toezichtcapaciteit in de uitzendbranche. Dit is een aanvulling op de huidige inzet en aanpak.

²³ <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2021/11/16/eindrapport-vka/Eindrapport+VKA.pdf>

Meer grensoverschrijdend samenwerken (aanbeveling 6.1.D)

- Het Aanjaagteam adviseerde om een multidisciplinair team in te stellen, bestaande uit verschillende inspecties en toezichthouders zoals de Arbeidsinspectie, UWV, SVB en de Belastingdienst, die zich uitsluitend bezighoudt met grensoverschrijdende zaken, dat gezamenlijk kan inspecteren en gegevens kan uitwisselen in samenwerking met buitenlandse toezichthouders.
- In lijn met de geest van de aanbeveling van het Aanjaagteam werken de Arbeidsinspectie, de SVB, het UWV en de Belastingdienst in samenwerking met de gemeentes, grensoverschrijdend. Dit gebeurt onder andere via het samenwerkingsverband AMU, het RIEC/LIEC en het interventieteam schoonmaak en andere inspectieprogramma's van de Arbeidsinspectie.
- Vanaf 2023 wordt structurele capaciteit aan de Arbeidsinspectie beschikbaar gesteld voor de handhaving op de toekomstige certificeringsplicht (wetsvoorstel Waadi) van Nederlandse en buitenlandse bedrijven die arbeidskrachten in Nederland ter beschikking stellen. Een deel van deze capaciteit wordt ook ingezet voor grensoverschrijdende onderzoeken.
- Het Aanjaagteam adviseerde tevens dat de toezichthouders meer gebruik maken van de Europese Arbeidsautoriteit (ELA) en mogelijkheden om binnen de Benelux gezamenlijke inspecties te doen. De Arbeidsinspectie heeft een voortrekkersrol in de ELA. Hierna wordt verder ingegaan op de samenwerking met Noordrijn Westfalen en de ELA.

Samenwerking met Noordrijn-Westfalen

Met Noordrijn-Westfalen zijn in 2020 afspraken gemaakt over het aanpakken van misstanden die zich grensoverschrijdend manifesteren.²⁴ De problematiek in de grensregio's toont het belang aan van grensoverschrijdende samenwerking om misstanden met arbeidsmigranten tegen te gaan. In dit kader is de samenwerking met Noordrijn-Westfalen geïntensiveerd op het gebied van gezamenlijke handhaving. Afgesproken is om meer gezamenlijke inspecties uit te voeren. De huisvestingscontroles van zes accommodaties in het Duits-Nederlands grensgebied op 12 en 13 februari dit jaar waren een eerste concrete gezamenlijke actie op grensoverschrijdende handhaving, waarbij de Duitse inspectie van Noordrijn-Westfalen en de Arbeidsinspectie huisvestingscontroles hebben uitgevoerd in het Duits-Nederlandse grensgebied. De zes accommodaties zijn naar aanleiding van de bevindingen gesloten.

Op 24, 25 en 26 oktober vond opnieuw een gezamenlijke actie op grensoverschrijdende handhaving plaats tegen uitbuitende uitzendbureaus.²⁵ Voor het eerst was er ook, via de Europese Arbeidsautoriteit, een team van het Roemeense arboteam betrokken bij de handhaving. Bij de controles zijn overtredingen rond woekerhuren, de arbowetgeving, en arbeidsvoorwaarden geconstateerd. De geconstateerde overtredingen van de wet worden nog opgevolgd. Zolang dit nodig is, zullen de gezamenlijke inspecties doorgaan.

Deze samenwerking en de onderliggende afspraken hebben er verder mede toe geleid dat ambtenaren van de betrokken Nederlandse ministeries en de Arbeidsinspectie en hun collega's in Noordrijn-Westfalen en gemeentes uit Noordrijn-Westfalen elkaar steeds beter weten te vinden. Naast de inzet op gezamenlijke inspecties wordt nu uitgewerkt welke praktische mogelijkheden er zijn om de grensoverschrijdende gegevensuitwisseling tussen alle betrokken partners te verbeteren, met als doel relevante gegevens omtrent de situatie van arbeidsmigranten in zowel Nederland als Duitsland met de betrokken autoriteiten uit te kunnen wisselen.

²⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/11/25/minister-koolmees-intensiveert-samenwerking-over-arbeidsmigranten-met-noordrijn-westfalen>

²⁵ [Inspectie in Gronau Duitsland \(inspectiewerkt.nl\)](#)

Samenwerking met ELA

Een belangrijke taak van de ELA is het faciliteren van gezamenlijke of gecoördineerde inspecties van een of meerdere lidstaten. De ELA ondersteunt daarnaast de samenwerking en uitwisseling van informatie tussen de Arbeidsinspecties en andere toezichthouders in de verschillende lidstaten. Met deze beide kerntaken bevorderen de ELA en de lidstaten daarmee eerlijk, gezond en veilig werk in Europa, rechtmatige arbeid en een gelijk speelveld.

De ELA biedt tevens een netwerk van kennis en contacten en stimuleert samenwerking tussen toezichthouders van verschillende landen met nationale verbindingsofficieren als schakelpunten in dit netwerk. Nederland ondersteunt de activiteiten van de ELA en draagt actief bij aan de verdere ontwikkeling van de ELA. Dit doet ze onder meer door een actieve bijdrage te leveren aan de verschillende werkgroepen in ELA-verband en zich samen met de ELA gericht in te zetten voor de versterking van het nationale en internationale toezicht op rechtmatige en eerlijke arbeid.

Nederland was vorig jaar de eerste lidstaat die met behulp van de ELA een gecoördineerde inspectie met de Poolse autoriteiten heeft georganiseerd. Nederland heeft daarnaast vorig jaar het initiatief genomen om - met ondersteuning van ELA - met België, Duitsland, Oostenrijk en Denemarken het onderwerp gedetacheerde derdelanders te bespreken tijdens een overleg met inspecteurs van alle betrokken landen. De uitkomsten van het overleg zijn met de ELA gedeeld als input voor verdere bilaterale en gezamenlijke activiteiten.

In de periode van 29 maart tot 4 april 2022 heeft de Arbeidsinspectie met behulp van de ELA een gezamenlijke inspectie uitgevoerd met Bulgarije in de transportsector.²⁶ Dit was de eerste gezamenlijke (joint) inspectie van lidstaten in het transport die onder coördinatie van de ELA plaats heeft gevonden. Daarbij waren de Nederlandse en Bulgaarse Arbeidsinspecties en transportautoriteiten (ILT) betrokken en zijn zowel in Bulgarije als in Nederland onderzoeken ter plaatse gedaan. Hierbij zijn diverse overtredingen geconstateerd bij verschillende werkgevers.

In september vonden gelijktijdig in 20 Europese landen inspecties plaats in de agrarische sector. Dit in het kader van de jaarlijkse Joint Action Days (JAD). Doel van JAD is dat de deelnemende landen informatie met elkaar delen, data-analyses en operationele analyses uitvoeren en elkaar ondersteunen bij de aanpak van grensoverschrijdende netwerken. Denk daarbij aan netwerken die zich bezighouden met de exploitatie of uitbuiting van werknemers en met mensenhandel. In Nederland zijn er op 3 dagen interventies uitgevoerd bij in totaal 12 ondernemingen die actief zijn binnen de agrarische sector.

Onlangs hebben arbeidsinspecteurs uit Nederland en Slovenië met behulp van de ELA digitaal aan een gezamenlijk casuoverleg deelgenomen, waarbij bevindingen werden gedeeld en toegelicht. De casus betrof de al dan niet grensoverschrijdende detachering van derdelanders via Slovenië in Nederland. Dit is een goed voorbeeld hoe op een laagdrempelige manier internationaal samengewerkt wordt om grensoverschrijdende constructies aan te pakken.

Op het gebied van informatievoorziening heeft Nederland actief bijgedragen aan de campagnes over seizoensarbeiders en over de transportsector. Komend jaar zal Nederland eveneens actief bijdragen aan de campagne over de bouwsector.

²⁶ [Overtredingen bij transportbedrijven in Nederland en Bulgarije \(inspectiewerkt.nl\)](https://inspectiewerkt.nl)

Meer onaangekondigde inspecties/controles door gemeenten, SNF, AKF, SNA (aanbeveling 6.1.E)

- Het Aanjaagteam adviseerde dat vaker onaangekondigde inspecties worden gedaan door gemeenten, SNF, AKF en SNA, omdat een onaangekondigde inspectie meer informatie geeft over de daadwerkelijk gecontroleerde situatie in de praktijk dan alleen aangekondigde inspecties. Dit geldt ook voor de administratieve controles.
- Gemeenten voeren controles van huisvesting die gericht zijn op BRP-signalen zoals adresfraude, vooral onaangekondigd uit. Controles gericht op bijv. brandveiligheid zijn meestal om praktische redenen aangekondigd.
- De private keurmerken voor huisvesting SNF en AKF bereiden hun fusie voor in 2023 (zie ook hoofdstuk 4). Het AKF controleert 100% van de door haar gecertificeerde huisvestingslocaties en doet dit elk jaar opnieuw. Daarnaast wordt 10% onaangekondigd bezocht zonder melding vooraf om te beoordelen of de situatie niet is gewijzigd na certificering. SNF is vanaf september 2021 op 100% controle van de locaties overgegaan. SNF voert de reguliere controles aangekondigd uit, omdat het om huisvestingslocaties gaat. De inbreuk op de persoonlijke levenssfeer houdt onaangekondigde inspecties tegen. Bewoners hebben immers ook recht op privacy en het niet zomaar binnendringen van hun woonplek. SNF heeft wel aangegeven binnen de ruimte van de wettelijke kaders de spoedinspecties zo kort mogelijk van tevoren bekend te maken. Zo voert zij ook spoedinspecties uit naar aanleiding van klachten en signalen waarbij de locatie pas op het allerlaatste moment wordt gemeld. En als SNF wordt uitgenodigd om samen met het bevoegd gezag inspectie uit te voeren, is aankondiging niet nodig. Dit is in 2022 aangepast in het reglement registratie.
- Het private keurmerk van de Stichting Normering Arbeid (SNA) ter voorkoming van fraude en illegaliteit in de uitzendbranche kondigt haar inspecties altijd vooraf aan i.v.m. de administratie die aanwezig moet zijn. Wel is het zo dat bij een inspectie, een aselecte steekproef wordt gedaan van een aantal dossiers van het betreffende bedrijf dat gecontroleerd wordt. Het bedrijf weet vooraf niet welke dossiers zullen worden opgevraagd voor controle.
- De VNG stelt in samenwerking met diverse partijen waaronder o.a. gemeenten, het ministerie van SZW en de Arbeidsinspectie in 2023 een handreiking op om gemeenten te helpen met een handhavingsaanpak rondom arbeidsmigratie.

6.2 Verruimen sanctiemogelijkheden

Door het Aanjaagteam wordt aanbevolen om arbeidsmigranten te voorzien van een extra en geschikt instrument om onderbetaling aan te pakken en rechtsherstel te bewerkstelligen. Hier krijgt de Arbeidsinspectie de mogelijkheid om bij een vermoeden van onderbetaling - in combinatie met een bij de werkgever ondeugdelijke administratie –alsnog een onderbetaling te berekenen en betaling af te dwingen door uit te gaan van in ieder geval zes maanden (voltijds)arbeid.

Stand van zaken maatregelen

Omgekeerde bewijslast/rechtsvermoeden dienstverband WML (aanbeveling 6.2.A)

- Het Aanjaagteam adviseerde in de Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag (WML) een bepaling op te nemen over het rechtsvermoeden van een dienstverband van zes maanden bij een ondeugdelijke administratie en vermoedelijke onderbetaling, analoog aan artikel 23 van de Wet arbeid vreemdelingen (Wa).
- De bedoeling hiervan is om arbeidsmigranten te voorzien van een geschikt instrument om onderbetaling aan te pakken en rechtsherstel te bewerkstelligen. Dit betekent dat indien niet duidelijk is wanneer het dienstverband is gestart, er sprake is van een rechtsvermoeden dat sprake is van een dienstverband van 6 maanden.
- De Arbeidsinspectie zou bij een vermoeden van een onderbetaling en het ontbreken van de benodigde gegevens bij de werkgever om vast te kunnen stellen of het wettelijk minimumloon is betaald, de mogelijkheid krijgen om alsnog in bepaalde situaties een onderbetaling te berekenen (fictief) en betaling af te dwingen door uit te gaan van in ieder geval zes maanden (voltijds)arbeid.
- Omdat het instellen van een rechtsvermoeden ten aanzien van de duur van een dienstverband ingrijpt op de systematiek van de WML, voert het ministerie van SZW momenteel een nadere verkenning uit en wordt dit met verschillende partijen besproken.

- Momenteel wordt de analyse verder afgerond. Er wordt bestudeerd of de informatie over het rechtsvermoeden in de Wav en de afgeschafte 'eerstedagsmelding' voor werkgevers relevant kan zijn voor het rechtsvermoeden.
- Begin 2023 wordt vanuit het ministerie van SZW de uiteindelijke analyse voorgelegd aan de Arbeidsinspectie om te bekijken hoe zij aankijken tegen de voorstellen. Daarna wordt opnieuw met de sociale partners overlegd om tot de uiteindelijke bevindingen te komen. Hierna wordt een besluit over de daadwerkelijke invoering genomen.

7. Positie arbeidsmigranten

Het rapport van het Aanjaagteam heet 'Geen Tweederangsburgers', waarmee wordt aangegeven dat het van belang is dat arbeidsmigranten, net als iedereen, kunnen meedoen en onderdeel zijn van onze samenleving. De vluchtigheid van het verblijf en het werk van sommige arbeidsmigranten, kunnen echter een volledige integratie in de Nederlandse samenleving belemmeren. In dit hoofdstuk wordt daarom gekeken naar de mogelijkheid van arbeidsmigranten om wegwijs te worden in de Nederlandse samenleving door goede informatievoorziening en/of het leren van de Nederlandse taal. Daarnaast ligt er een taak voor overheden om rekening te houden met de noden en wensen van de arbeidsmigrant in het opstellen van beleid.

De maatregelen vallen onder de twee doelen van de aanbevelingen zoals opgesteld door het Aanjaagteam.

1. Structurele aandacht en borging vanuit het Rijk, provincies en gemeenten
2. Versterken positie arbeidsmigranten

7.1 Structurele aandacht en borging vanuit het Rijk, provincies en gemeenten

Deze aanbevelingen betreffen zowel het betrekken van arbeidsmigranten bij de beleidsontwikkeling als het beter borgen van beleid rondom arbeidsmigranten in de dagelijkse werkzaamheden van overheden. Er wordt aanbevolen om deze borging te garanderen door o.a. een expertteam voor lokaal beleid op te zetten en een jaarrapportage op te stellen.

Stand van zaken maatregelen

Betrek arbeidsmigranten bij de beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering (aanbeveling 7.1.A)

Een van de aanbevelingen van het Aanjaagteam is het betrekken van arbeidsmigranten bij beleidsontwikkeling.

- De ministeries die verenigd zijn in het IPA hebben in 2022 het netwerk sleutelpersonen opgericht. In dit netwerk zijn sleutelpersonen verenigd, personen die dagelijks in aanraking komen met EU-arbeidsmigranten. De deelnemers omvatten voornamelijk organisaties die directe hulp verlenen aan arbeidsmigranten en bijvoorbeeld zorg- en welzijnsorganisaties die zich richten op arbeidsmigranten. De sleutelpersonen komen met veel arbeidsmigranten in contact en kunnen zo de ervaringen en signalen die van belang zijn voor beleid overbrengen. Hiermee worden de ervaringen van arbeidsmigranten direct in het beleid betrokken. Het netwerk geeft tevens de gelegenheid sessies met arbeidsmigranten zelf te organiseren.

H7 Institutionele inbedding van arbeidsmigratie

7.1.A Betrek arbeidsmigranten bij de beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering

7.1.B Stel integratietrajecten open voor arbeidsmigranten

7.2.A Jaarlijkse rapportage arbeidsmigranten voor de Tweede Kamer

7.2.B Regel wetswijzigingen in een verzamelwet

7.2.C Stel een Expertteam arbeidsmigranten in

7.2.D Verbeterde toegang tot het recht: arbeidscommissie

7.2.E Maak gericht beleid rondom arbeidsmigratie op lokaal niveau

- Het netwerk kent drie doelen:
 - Het ophalen bij arbeidsmigranten wat er leeft, waar zij tegenaan lopen en wat hen opvalt in Nederland;
 - Het toetsen van beleidsinitiatieven en richtingen bij arbeidsmigranten om daarmee goede aansluiting te realiseren en de inzichten mee te nemen in de advisering van de bewindspersoon;
 - Het onder de aandacht brengen van initiatieven en informatie vanuit de (rijks)overheid die arbeidsmigranten kunnen helpen en breder onder de doelgroepen moet worden verspreid.
- In 2022 zijn drie bijeenkomsten georganiseerd van het netwerk. Daaruit is bijvoorbeeld naar voren gekomen dat er behoefte is aan een sociale kaart van organisaties in Nederland die werken aan de problematiek, hoe arbeidsmigranten beter gefaciliteerd kunnen worden om de taal te leren en dat er naast een behoefte aan informatievoorziening ook een sterke behoefte aan betere dienstverlening voor complexe problematiek is.
- De resultaten van het netwerk hebben reeds geleid tot bijsturing van trajecten rondom informatievoorziening en het opzetten van de arbeidscommissie. Het netwerk is daarmee een goede aanvulling op bestaande overlegstructuren en zorgt ervoor dat beleid en de leefwereld van arbeidsmigranten dichter bij elkaar komen.
- Naast het feit dat de leden van het netwerk input leveren aan het beleid van de verschillende departementen, functioneert het netwerk ook als bron om directer met arbeidsmigranten te spreken en/of om belangrijke informatie onder de doelgroep te verspreiden.
- Deze aanbeveling is doorlopend.

Jaarlijkse rapportage arbeidsmigranten voor de Tweede Kamer (aanbeveling 7.2.A)

- Deze jaarrapportage arbeidsmigranten geeft het kabinet en de Tweede Kamer inzicht in de ontwikkelingen om het gebied van arbeidsmigranten en de opvolging van de aanbevelingen. De jaarrapportage is een opvolging van de aanbeveling om op structurele basis te rapporteren over de positie van arbeidsmigranten en zodoende blijvend aandacht voor hun positie te vragen

Regel wetswijzigingen in een verzamelwet (aanbeveling 7.2.B)

- Het bleek in de uitvoering van de aanbevelingen al snel dat de verschillende maatregelen uiteenlopend qua tijdspad geïmplementeerd zouden worden. Daarom is één verzamelwet niet meer aan de orde.

Ondersteuningsteam gericht op lokaal beleid (aanbevelingen 7.2.C & 7.2.E)

- Sinds april 2022 is het ondersteuningsteam arbeidsmigranten van de VNG operationeel. Dit team ondersteunt met subsidie van de ministeries van BZK en SZW gemeenten om: inzicht te verkrijgen in het vraagstuk, kennis te delen, regionale samenwerking op te zetten en contacten te leggen met netwerkpartners. Het ondersteuningsteam kent een proactieve aanpak, naast de beantwoording van vragen zoekt het team actief gemeenten op. Daarnaast wordt in werkgroepen kennis verder ontwikkeld op het gebied van huisvesting, zorg en welzijn, registratie en handhaving. Dit leidt tot publicaties, handreikingen en (online) trainingen aan gemeenten.
- In 2023 worden onder andere publicaties verwacht over registratie, zorg- en welzijn, huisvesting en toezicht. Daarnaast wordt voor toezicht een barrièremodel opgesteld. Het barrièremodel helpt gemeenten preventief zodat slecht willende partijen niet gemakkelijk kunnen starten of hun werkzaamheden kunnen voortzetten.
- Het is belangrijk dat gemeenten een samenhangend beleid hebben op het gebied van arbeidsmigranten. VNG heeft een werkvorm die in 2023 verder wordt uitgerold om gemeenten met een korte doorlooptijd daarbij te helpen.

7.2 Versterken positie arbeidsmigranten

Arbeidsmigranten kennen de Nederlandse taal, instanties en procedures vaak onvoldoende om zelfredzaam te zijn. Bovendien missen zij vaak hulp in de sociale omgeving om deze drempels te slechten. Er zijn arbeidsmigranten die langer in Nederland blijven en zich hier willen vestigen. Op dit moment zijn de mogelijkheden voor deze arbeidsmigranten om Nederlands te leren en een soort integratietraject te volgen beperkt. Het Aanjaagteam adviseerde om integratietrajecten open te stellen voor arbeidsmigranten en om de toegang tot het arbeidsrecht te verbeteren. Ook een goede informatievoorziening en dienstverlening bij complexe problematiek draagt bij aan de zelfredzaamheid en een sterkere uitgangspositie van de arbeidsmigrant.

Stand van zaken maatregelen

Verruimen mogelijkheden tot integratie (aanbeveling 7.1.B)

- Bij de voorbereidingen van het coalitieakkoord 2021 is bekeken in hoeverre het openstellen van de middelen voor inburgering voor deze doelgroep (ook financieel) haalbaar zou zijn. Onder meer vanwege de hoge kosten die daarmee gepaard gaan en het feit dat er geen budget voor gereserveerd is in het coalitieakkoord van het huidige kabinet, is één op één implementatie niet mogelijk.
- In 2022 is daarom gekeken naar alternatieve mogelijkheden om met name het leren van de Nederlandse taal onder (langdurig verblijvende) arbeidsmigranten te stimuleren. Het stimuleren van taalvaardigheid is belangrijk voor bijv. de veiligheid op de werkplek, contact met zorgverleners, de zelfredzaamheid in de breedte en de sociale samenhang in wijken waar veel arbeidsmigranten wonen.
- Uit een inventarisatie onder stakeholders en het netwerk sleutelpersonen arbeidsmigranten is gebleken dat er al veel mogelijkheden bestaan, maar dat deze nog beter ontsloten dienen te worden.
- Tevens is duidelijk geworden dat het leren van de taal voor veel mensen niet vanzelfsprekend is, gelet op bijv. de lange werktijden of de perceptie dat iemand niet lang zal verblijven in Nederland (wat in de praktijk soms langer uitpakt). Er dient daarom ook meer inzet gepleegd te worden om arbeidsmigranten te stimuleren om de taal te leren en/of met werkgevers mogelijkheden te vinden dit vanuit werk te organiseren.
- Samen met het Kennisinstituut Integratie en Samenleving (KIS) zal in 2023 gewerkt worden aan het verder stimuleren van dit thema. Het project dat het KIS gaat uitvoeren heeft als doel inzichtelijk te maken bij werkgevers en sociaal professionals welke bevorderende en belemmerende factoren een rol spelen bij het vergroten van de taalvaardigheid van de EU-arbeidsmigranten.

Verbeterde toegang tot het recht: arbeidscommissie (aanbeveling 7.2.D)

- Een laagdrempelige vorm van conflictbeslechting is bedoeld om de toegang tot het recht voor arbeidsmigranten en andere kwetsbare werknemers te vergroten. De mogelijkheid voor een Arbeidscommissie die op laagdrempelige wijze toegang biedt aan bepaalde groepen werknemers en bindende uitspraken doet tussen werknemers en werkgevers, waarbij de mogelijkheid van beroep op de gewone rechter niet wordt uitgesloten, wordt daarom nader uitgewerkt.
- Met het oog op politieke besluitvorming vinden hierover momenteel gesprekken plaats met sociale partners, relevante organisaties als het Juridisch Loket, de Raad voor de Rechtspraak en andere betrokken partijen. De gesprekken gaan ook over de alternatieve mogelijkheid de toegang tot het recht op een adequate wijze te verbeteren met behulp van bestaande organisaties. Beide worden de komende periode op haalbaarheid en op verwachte effectiviteit getoetst.
- Tegelijkertijd is onderzoek gedaan naar de effectuering van arbeidsrechten vanuit het perspectief van werknemers. Specifiek voor het arbeidsrecht laat dit onderzoek belangrijke aanknopingspunten zien om de effectuering van arbeidsrechten voor de kwetsbaarste groepen te verbeteren, specifiek voor laagbetaalde werknemers, flexibele werknemers én arbeidsmigranten. Dit ziet op drie punten waarin de toegang tot het recht verbeterd kan worden: verbetering in de informatievoorziening, verbetering van de toegang tot professionele ondersteuning en laagdrempelige (en goedkopere) geschilbeslechting met mogelijkheden voor bemiddeling en de-escalatie.
- Voor de zomer van 2023 zal besluitvorming over de vormgeving van de arbeidscommissie plaatsvinden en zal de minister van SZW de Tweede Kamer daaromtrent informeren.

Informatievoorziening

Het heeft prioriteit dat arbeidsmigranten daadwerkelijk betrouwbare informatie vinden en bij complexe problemen ook de weg weten te vinden naar de juiste ondersteuning. Het effectief bereiken van de doelgroep vereist gerichte en geschikte communicatie in eigen taal en op de juiste momenten.

- Sinds 2020 zijn stappen gezet op het gebied van dergelijke informatievoorziening bij het Rijk, provincies, gemeenten, sociale partners en private partijen. Voornaamste stappen betreffen de website www.workinnl.nl, de ontwikkeling van verschillende promotiematerialen en de landelijke ontwikkeling van een app, te gebruiken door gemeenten om arbeidsmigranten beter te informeren over de directe leefomgeving.
- In deze MyInfoNL app van Expertisecentrum Flexwonen kan ook landelijke informatie zoals die van workinnl.nl opgenomen worden, evenals informatie van andere partijen zoals werkgevers en huisvesters.
- De RNI-loketten kunnen bij registratie een doorverwijfsfunctie vervullen en overheidsinformatie kan arbeidsmigranten die hun contactgegevens ingevuld hebben beter bereiken (zie ook paragraaf 3.3)
- Vanaf begin 2021 worden door arbeidsinspecteurs visitekaartjes met daarop een QR-code van www.workinnl.nl uitgedeeld bij het doen van inspecties. Daarmee worden arbeidsmigranten geholpen bij het informeren over rechten en plichten.
- In de zomer 2022 is een meertalige publiekscampagne gestart gericht op de arbeidsmigrant en werkgevers. Vanuit de Arbeidsinspectie is de campagne 'Das pas eerlijk' op werkgevers gericht, vanuit het ministerie SZW is een campagne in de talen van www.workinnl.nl op de arbeidsmigrant gericht via social media.

Dienstverlening

Zoals eerder in de jaarrapportage aangestipt bestaat er ook een duidelijke wens om de dienstverlening aan arbeidsmigranten verder te versterken.

- Deels wordt dit opgepakt in het kader van de activiteiten rondom de Arbeidscommissie, maar er zijn ook positieve ontwikkelingen op andere terreinen.
- Zo is eerder gerapporteerd over het openstellen van DigiD waardoor de digitale dienstverlening van de Nederlandse overheid beschikbaar is gekomen.
- Verschillende welkomstcentra in de grote steden (bijv. in Den Haag en Utrecht) hebben hun dienstverlening uitgebreid naar de groep EU-arbeidsmigranten. Andere steden zoals Rotterdam hebben een uitgebreide dienstverlening middels informatiepunten in wijken, iets wat ook door de gemeente Den Haag verder wordt ontplooid.
- Arbeidsmigranten kunnen tevens terecht bij de Regionale Mobiliteitsteams waardoor zij van werk naar werk geholpen kunnen worden.
- In 2023 start in samenwerking met de provincie Noord-Brabant een pilot waarin dienstverlening op maat voor EU-arbeidsmigratie centraal zal komen te staan.

Bronnenlijst

- Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten - Geen tweederangsburgers. Aanbevelingen om misstanden bij arbeidsmigranten in Nederland tegen te gaan (2020)
- De Staat van Migratie 2022
- Expertisecentrum Flexwonen – We merken er niets van – Tien inspirerende voorbeelden van goede huisvesting voor arbeidsmigranten (2022)
- IVO – [Midden- en Oost-Europese werknemers in kwetsbare posities, handvatten voor preventie en terugdringen van dakloosheid en verslaving](#) (2022)
- LTO Nederland en Greenports Nederland – Een plek onder de zon – Inspiratieboek tijdelijke huisvesting van internationale medewerkers (2022)
- SEO Economisch Onderzoek – Goed werkgeverschap voor kortverblijvende arbeidsmigranten (2022)
- SER – Zekerheid voor mensen, een wendbare economie en herstel van de samenleving (2021)
- Verdonk, Klooster & Associates – Geen tweede prioriteit – Robuust, flexibel en concreet ketentoezicht voor het tegen van misstanden bij arbeidsmigranten (2021)

